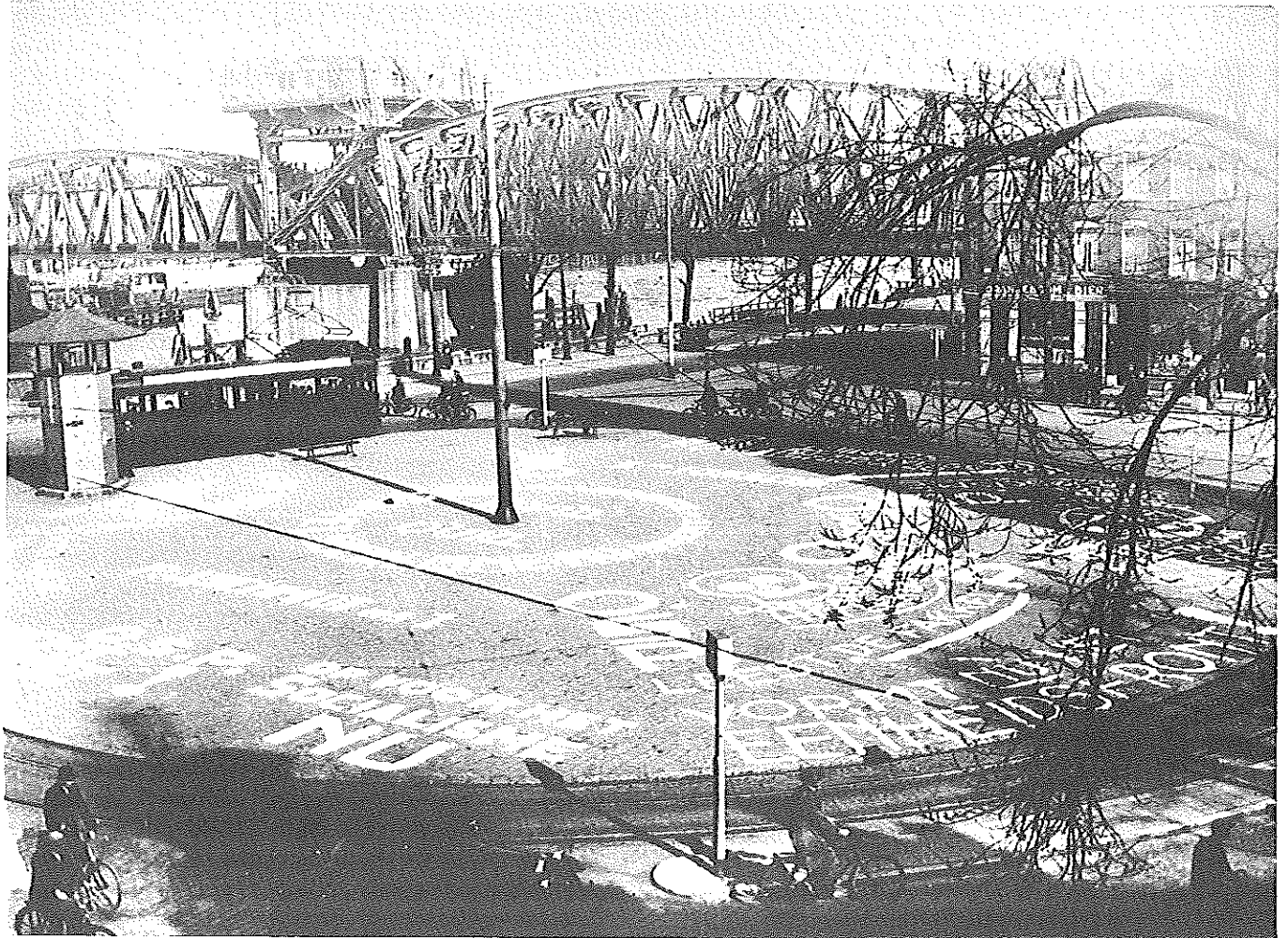

bleven. Veel OSP'ers keerden teleurgesteld in de moederschoot terug. Vanaf het begin was de positie van de OSP onduidelijk. Binnen de OSP hadden zich allerlei groepen verenigd, van linkse sociaal-demokraten tot en met heuse bolsjewisten. Voor deze Rusland-fans was de OSP slechts een tussenstation naar de CPH. De OSP had eigenlijk geen eigen gezicht, geen eigen beginselen of programma. De afkeer van het reformisme was de kit die de OSP bij elkaar hield. Vanaf het allereerste begin had de OSP samenwerking gezocht met andere linkse organisaties. In de praktijk kwam dat vooral neer op samenwerking met de RSP en het NAS. De CPH had niet veel op met de politieke nieuwkomer. De OSP werd afgeschilderd als een hulpje van de bourgeoisie en "de gevaarlijkste hinderpaal voor de revolutionaire acties van de massa's". In 1932 werd er met de RSP samengewerkt in het Antifo, dat was een comité tegen fascisme en oorlog. Die samenwerking verliep nogal stroef door de negatieve houding van De Kadt ten opzichte van de RSP. Begin 1933 trok de OSP zich terug uit het Antifo. Het vervolg op het Antifo werd het Comité van Verweer. Ook hier deed de OSP aan mee, samen met de RSP. Tijdens het Jordaanoproer in juli 1934 werd de OSP zwaar getroffen door de politie-ter-

Verkiezingsleuzen van de OSP op het Stieltjesplein 1933.

reur. De jonge OSP'er Gerritsen werd door politiekogels vermoord. P.J. Schmidt werd gearresteerd wegens een artikel in De Fakkel en tot negen maanden veroordeeld. Ook het bestuur van de rotterdamse afdeling werd in z'n geheel opgepakt. In deze beroering distancieerden De Kadt en Tas zich in De Fakkel van de rellen en de rol die de OSP in de strijd tegen de steunroof speelden. De Kadt vluchtte zelfs naar België om de politie te ontlopen. De OSP rekende op haar kongres in 1934 af met deze leiders. De weg naar eenheid met de RSP kwam op deze manier vrij. Op 3 maart 1935 kwam de Revolutionair Socialistische Arbeiders Partij, de RSAP, tot stand in de grote zaal van de rotterdamse Diergaard. Maar de oud-OSP'ers voelden zich niet erg op hun gemak in de nieuwe leninistische voorhoedepartij. Ze aarzelden om alle banden met hun sociaal-demokraties verleden te breken. Internationaal waren vooral de banden met de Socialistische Arbeiders Partij, de SAP (de duitse OSP) erg sterk. Toen de RSAP-leiding er op aandrong de banden met de SAP te verbreken, verlieten rond 1200 leden de nieuwe

partij om de Bond van Revolutionaire Socialisten op te richten. Toen in 1936 te Moskou de beruchte processen tegen de linkse oppositie werden gevoerd, namen ook P.J. Schmidt en Stien de Ruyter de Zeeuw, twee oud-OSP'ers, de benen. Ze struikelden vooral over de diktatuur van het proletariaat, zoals dat ook in de beginselverklaring van de RSAP stond.

De OSP heeft maar kort bestaan, van 1932 tot 1935. En in die korte tijd heeft ze eigenlijk de ene teleurstelling na de andere moeten verwerken.

Kees

De OSP was de stroming binnen de SDAP die zich afkeerde van het reformisme, van het hervormen van de maatschappij. Daartegen verzette die OSP zich, mede onder invloed van de propaganda van de kommunisten. Je beïnvloedde toch een aantal van die sociaal-demokraten. Maar die konden zich door hun traditie, door hun jarenlange anti-kommunisme niet vereenzelvigen met de kommunisten. Maar in wezen stonden ze dezelfde politieke lijn voor als de kommunisten en daardoor maakten ze zich los van de SDAP. Ze legden veel nadruk op het anti-militarisme. Het waren eerlijke, doelbewuste en ook wel klassebewuste arbeiders. Het feit dat ze tijdens de huurstakingen van juli 1934 de leiding van de OSP gearresteerd hebben, bewijst dat de bourgeoisie een gevaar in hen zag. De samenwerking aan de basis tussen de OSP en de CPH was er wel. Ook aan de stempellokalen en in de demonstraties. Die OSP'ers waren de geschoolde arbeiders. Ook onderwijzers en mensen van de universiteit, maar er waren ook wel een aantal werkelozen bij. Je kon ze wel herkennen, het tweede of derde nivo kader in de volkbeweging en de sociaal-demokratische partij.

Hebben jullie geprobeerd de OSP naar jullie toe te trekken?

Ja, er zijn zelfs voorstellen geweest van partij tot partij om samen acties te ontketenen. Het organiseren van het Anti-oorlogskongres in Amsterdam, ook aan de stempellokalen, met huurstakingen en boedelverkoopingen. Dan werd er met de OSP overleg gepleegd. Later, toen de OSP in de RSAP opging, is dat verwaterd. Toen kwamen de verhoudingen weer scherper te liggen. Want de RSAP, dat waren de trotskisten.

Hoe komt het dat ze naar de RSP gegaan zijn en niet naar de CPH?

Kijk, de politiek van de Sovjet-Unie was voor een massa mensen moeilijk te begrijpen. De Sovjet-Unie was ver weg. Er zijn ook pogingen gedaan om OSP'ers naar de Sovjet-Unie te delegeren. Maar er bestonden bij die OSP'ers nog veel anti-sovjetgevoelens.

DE KOMMUNISTEN

De Communistische Partij Holland, CPH, was de op één na oudste kommunistiese partij van de wereld. De oudste was natuurlijk de russiese kommunistiese partij. Na de Oktober Revolutie hadden de russiese sociaal-demokraten onder leiding van Lenin zich omgevormd tot Russiese Communistische Partij. Ze grepen daarbij terug op de roemruchte Kommunistiese Bond van Marx. Ze noemden zich kommunisten om zich te onderscheiden van de sociaal-demokraten. De partijen van de Tweede Internationale waren volgens Lenin vervallen tot sociaal-patriotisme door hun deelname aan de massa-slachting van de Eerste Wereldoorlog. Lenin was een felle tegenstander van deze imperialistiese oorlog en drong aan op omzetting van de oorlog in een burgeroorlog tegen de nationale bourgeoisieën. In Rusland slaagde deze opzet volledig. De arbeiders schoven niet alleen de Tsaar, maar ook de sociaal-patriot Kerenski aan de kant. Voor het eerst in de geschiedenis vestigden de arbeiders en boeren hun macht in een land. De Sovjet-Unie werd het centrum van de revolutie, die zich dreigde uit te breiden over Europa. Op initiatief van Lenin werd de Derde Internationale in het leven geroepen. En de nieuwbakken CPH sloot zich als één van de eerste partijen aan. De bedoeling van de Derde Internationale was de revolutie voorbereiden in de west-europese landen en leiding geven aan de bevrijdingsbewegingen in de koloniën, vooral in China, India en Indonesië. Op de kongressen van de nieuwe Internationale werden de krachtsverhoudingen in de verschillende landen geanalyseerd en richtlijnen geformuleerd. In het begin funktioneerde de Komintern nog tamelijk demokraties, maar al vrij snel veranderde de wereldorganisatie in een instrument om de russiese staatsbelangen veilig te stellen. Zo werd in het begin van de jaren twintig de duitse revolutie opgeofferd aan het russiese verlangen naar rust en stabiliteit. Aan het eind van de jaren twintig was de Komintern omgevormd tot een organisatie waarin Stalin en de russiese kommunistiese partij alles voor het zeggen hadden, alle oppositie was de mond gesnoerd en de overige kommunistiese partijen waren gedegradeerd tot slaafse uitvoerders van de politieke lijn.

Het officiële programma van de CPH bevatte als belangrijkste onderdeel de vestiging van de diktatuur van het proletariaat. Eenvoudiger gezegd betekende dat, dat de CPH voor een sovjet-Holland was. Die diktatuur was nodig om de resten van de bezittende klasse eronder te houden na de machtsovername. De partij was de georganiseerde voorhoede van het proletariaat. De partij zag zichzelf als een soort elitecorps, die na de revolutie, in naam van het proletariaat de macht uitoefende. De CPH was dan ook geen massapartij. Ieder lid moest het voor de volle honderd procent eens zijn met de partijlijn. Leden die niks uitvoerden, werden onherroepelijk eruit gegooid. De CPH was in het begin van de jaren dertig een tamelijk gesloten organisatie, die gedeeltelijk illegaal werkte. Leden waren geïnfiltrerd in zogenaamde neutrale organisaties om daar de partijlijn, gecamoufleerd, naar voren te brengen. Ook zette de CPH veelvuldig zogenaamde hulporganisaties en steunkomitees op om nieuwe mensen binnen haar invloedssfeer te brengen. Dit ondergraven van andere organisaties maakte de CPH bepaald niet populair bij linkse mensen.

SOCIAAL DEMOCRATISCHE PARTIJ

De wortels van de CPH lagen in de sociaal-democratie, in de SDAP. Al vanaf 1900 bestond er in de SDAP een oppositie tegen het reformisme, de politiek die het kapitalisme alleen maar wilde hervormen. In de SDAP waren het vooral de "mannen van de praktijk" zoals Troelstra en Schaper die deze opportunistiese politiek voerden. Zij verwachtten alle heil van het parlement. Socialisme werd door hun gelijkgesteld met sociale wetgeving, sociale woningbouw e.d. Van revolutie wilden ze niets weten. Tegenover dit opportunisme verdedigden een aantal intellectuelen hardnekkig het marxisme. In 1907 richtten ze daarvoor zelfs een weekblad op, "De Tribune". De bedoeling van de redactie was om het "inzicht in de sociaal-democratie onder de arbeiders te verhelderen". De redactie van het weekblad was in handen van drie jonge marxisten: Van Ravesteyn, Wijnkoop en Ceton, die we verder het driemanschap zullen noemen. Het blad was een doorn in het oog van de parlementaristen. Op het Deventer-kongres van 1909 werd het blad verboden en de oppositie uitgestoten. De verworpenen richtten toen de Sociaal Democratische Partij op, de SDP. Er bestonden dus vanaf dat moment twee partijen die allebei aangesloten waren bij de Tweede Internationale. De SDP was de eerste partij van marxistische revolutionairen die gebroken hadden met het reformisme. De nieuwe partij telde maar 400 leden. De overgrote meerderheid bestond uit intellectuelen zoals het driemanschap, Gorter, Pannekoek en ietsje later Sneevliet en Henriëtte Roland Holst. De enige arbeider in het gezelschap was Louis de Visser. In 1914 brak de hel los. Nederland bleef buiten het strijdgewoel, wel werd het leger

en Trotski werd overgepland naar de Derde Internationale. De kommunistiese partijen werkten de trotskistiese elementen eruit en kritiese partijleiders werden vervangen door meer Moskou-getrouwe figuren. Bolsjewisatie was dus vooral dat de partijen ondergeschikt werden gemaakt aan Moskou en dat binnen die partijen alle kritiek op Rusland in de kiem gesmoord werd. Op die manier hoopte Stalinte voorkomen dat de kommunistiese partijen rare bokkesprongen zouden gaan maken. Ook de CPH ontkwam niet aan een grondige zuivering. Sneevliet, Bouwman en andere NAS-mensen verlieten de CPH om in 1928 de Revolutionair Socialistiese Partij op te richten. Volgens de RSP was Rusland ontaard in een stalinistiese burokratie. De RSP wilde de oude leninistiese lijn, die de CPH volgens hen verlaten had, weer oppakken.

Een nieuwe ster aan de CPH-hemel was Paul de Groot. Op het partijkongres van 1930 werd hij in de partijleiding gekozen. Later bracht hij het zelfs tot algemeen sekretaris. De Groot was een typies voorbeeld van een apparatsjiki, die trouw met elke lijn meezwenkte. Die partijleiding en dat apparaat zaten trouwens in Amsterdam. Het apparaat bood veel belovende kaders de kans om te ontsnappen aan het dagelijkse werklozenbestaan. Streberij en baantjes-jagen waren het gevolg. De partijleiding zoog verse krachten naar Amsterdam, gebruikte ze op en spuwde ze vervolgens weer uit. Tegelijk met de bolsjewisering zette zich ook de politiek door die de sociaal-demokratie als hoofdvijand van de arbeidersklasse zag. De sociaal-demokraten waren "de wegbereiders van het fascisme" of in één woord sociaal-fascisten. Van eenheid met de SDAP kon geen sprake meer zijn, alleen nog maar van de zogenaamde "eenheid van onderop", dat wil zeggen tegen de leiders van de SDAP en het NVV. Ook de partijen links van de SDAP, zoals de OSP en de RSP konden geen goed doen in de ogen van de CPH. Zij waren zo mogelijk nog gevaarlijker. Vooral de RSP kreeg het zwaar te verduren. De RSP was zogenaamd "trotskisties" en dat was reden genoeg om hun vergaderingen te verstoren en hun leiders te molesteren. De RSAP werd zelfs betiteld als "een direkte handlanger van het fascisme", die "op dezelfde voet als het fascisme moet worden bestreden". De CPH maakte zich al met al niet populair door haar gescheld op haar bondgenoten.

Volgens het zesde wereldkongres was de tijd van relatieve stabiliteit van het kapitalisme voorbij. Een nieuwe crisis, en daarmee de kans op revolutie, hing in de lucht. En inderdaad een jaar later in 1929 stortte Wallstreet in elkaar en stak het crisismonster in alle kapitalistiese landen de kop op. De Komintern deed een oproep aan de kommunistiese partijen om de afweerstrijd tegen de gevolgen van de crisis te organiseren. In het begin van de jaren dertig ontstonden hier de Rode Vakbewegings Oppositie en de Werkelozen Strijd Comité's. De bedoeling van deze organisaties was vooral de invloed van de NVV en de SDAP terugdringen en de arbeiders in de buurt van de kommunistiese partij te brengen. Andere organisaties zoals de IRH, de IAH en de Vereniging Vrienden van de Sovjet-Unie waren al eerder met precies dezelfde bedoeling opgezet. Deze mantelorganisaties hebben de CPH een slechte naam bezorgd die ze nog steeds niet kwijt is. Overal waar arbeiders in strijd kwamen, dook de CPH in één van haar vermommingen erop, om de zaak naar zich toe te trekken. Ondanks alles bleef de CPH bepaalde groeperingen aantrekken. In de crisistijd waren dat vooral de werkelozen. Die werkelozen waren door alle andere partijen, en dan vooral de SDAP, in de steek gelaten. De CPH organiseerde ze in WSC's en veel werkelozen zagen in de partij dan ook een werkelijke bondgenoot. In de jaren dertig was de CPH dan ook vooral de partij van het lompenproletariaat. Ook bij jonge intellektuelen, toneelspelers, kunstenaars, artsen en advocaten oogstte de CPH sympathie. Bij deze groepen bestond er vooral bewondering voor hetgeen in de Sovjet-Unie gepresteerd werd. Films zoals de Pantserkruiser Potemkin en agitprop-groepen zoals de Blauwe Blousen overdonderden kunstenaars zoals Ivens, Schuitema en Van Gasteren. Toch werden de meeste intellektuelen niet openlijk partijlid. Ze ondersteunden de partij in het geheim of werkten in één van de nevenorganisaties. Echte bolwerken van de CPH waren Amsterdam en het groningse platteland rond Finsterwolde en Beerta. Dat is tot vandaag de dag zo gebleven.

Op het volgende Kominternkongres, het zevende, zag de eenheidsfrontpolitiek het licht. Het fascisme had twee bloedige overwinningen binnengehaald op de duitse- en weense arbeidersklasse. De verdeeldheid binnen de arbeidersklasse was de belangrijkste oorzaak van die overwinning. Om erger te voorkomen schakelde de Komintern opnieuw een paar versnellingen terug. Koste wat kost moest er eenheid gezocht worden met de sociaal-demokratiese partijen. Frankrijk had het voorbeeld gegeven. Daar hadden kommunisten en socialisten een volksfront gevormd. In Nederland wilde het allemaal niet zo best lukken. Voorstellen van de CPH om bij de amsterdamse gemeenteraadsverkiezingen van 1937 met gemeenschappelijke lijsten uit te komen werden door de SDAP

van de hand gewezen. De SDAP had een terecht wantrouwen tegen de CPH. Bovendien was de SDAP totaal niet geïnteresseerd in de CPH. De SDAP, die in wezen anti-kommunisties was, keek voor bondgenoten liever naar rechts. De eenheidsfrontpolitiek leidde tot de opheffing van een groot aantal strijdorganisaties. Achterelkaar werden RVO, WSC en IRH opgeheven. Ook politiek paste de CPH zich aan. Haar naam veranderde in Communistische Partij Nederland, omdat dat nederlandse klonk. De Tribune werd "Volksdagblad". De CPN ging zelfs voor een groot gedeelte mee met het Plan voor de Arbeid. Ze accepteerde de vaderlandsverdediging en liet de leus: "Indonesië los van Holland nu!" vallen. De revolutie stond niet langer op de dagorde en de CPN was zelfs bereid om ministerszetels in een SDAP-kabinet te aanvaarden. Deze nationale koers kwam o.a. tot uitdrukking op het verkiezingskongres op 2e Kersdag in 1936 in de RAI. De leus was toen: "Voor Nederland, onafhankelijk, welvarend, vrij." Aan de muur hingen portretten van Rembrandt, Spinoza, Erasmus, Vondel en Van Gogh.

De laatste draai zou de CPN maken na de afsluiting van het Hitler-Stalin-pact. De lijn dat het duitse fascisme de hoofdvijand was, werd tijdelijk verlaten. Het engelse imperialisme stond opeens weer nummer één. Het Volksdagblad noemde het pact een overwinning van de vredespolitiek van de Sovjet-Unie. Maar de meeste CPN-leden konden eenvoudigweg niet geloven dat Stalin een pact met de duivel had gesloten. Ze dachten

Kommunistiese demonstratie langs de rotterdamse diergaarde 1933.

dat het bericht afkomstig was uit de propagandamachine van Goebbels. Het pact heeft veel verwarring en vertwijfeling gezaaid onder de partijleden. Toen Nederland in mei 1940 onder de voet gelopen werd, wisten veel CPN-leden dan ook niet wat ze moesten doen. Paul de Groot heeft zelfs nog opgeroepen tot een korrekte houding tegenover de

bezitters, maar dat werd gelukkig door geen enkel partijlid opgevolgd. De partij ging al snel na de invasie illegaal.

De CPH was in de jaren dertig de grootste partij links van de SDAP. Gedurende die periode was ze met handen en voeten gebonden aan de besluiten van de Komintern. Zowel het organisatiemodel als de politieke lijn waren afkomstig uit Moskou. De CPH probeerde vooral via de nevenorganisaties haar politiek te slijten. Die werkwijze maakte haar bepaald niet populair. Daarbij kwam nog dat ze alles wat er verder aan linkse groeperingen was voor rotte vis uitmaakte. De CPH heeft in de jaren dertig dan ook nooit veel leden gehad. In februari 1930 telde ze 1100 leden. In januari 1931 waren dat er 1600, in maart 1932: 3700 en eind 1932: 5500. Het verloop onder de leden was erg groot. In Rotterdam heeft de CPH nooit meer dan een paar honderd leden tegelijk gehad.

Dirk van Vliet

Mijn ouders vaarden op de Rijn. Je had toen geen schippersscholen dus ik werd bij familie ondergebracht. Bij ooms en tantes die allemaal heel erg christelijk waren, op protestants gebied. Ik moest naar de zondagsschool de christelijke school, de catechesatie, naar de kerk twee keer zondags, bidden voordat je naar bed ging en voor het opstaan en natuurlijk ook bijbel-lezen. Dus ik werd tot mijn dertiende jaar helemaal christelijk opgevoed, het werd ingegeven tot en met.

Woonde u toen nog niet in Rotterdam?

Nee, ik ben toen met mijn dertiende jaar naar Rotterdam gekomen. Mijn ouders gingen aan de wal wonen, in een café zelfs. Dat was voor mij helemaal droevig. Mijn ouders hadden dat café in de Prins / Alexanderstraat, dat was een dwarsstraat van de Maaskade naar de Prins Hendrikkade. Die is er nu niet meer, dat is afgebroken. Dat was op het Noordereiland. Dat was voor mij in het begin wel moeilijk, maar ja je bent nog jong. Het was een zuivere arbeidersbuurt. Daar had je die boten die aan de Maaskade aanlegden van de Estafette, die naar Utrecht transporteerden. Aan de Prins Hendrikkade lagen al die schepen die de Rijn opvoerden. En veel aken. Mijn vader vaarde bij Willem van de Riel, dat was een hele grote scheepvaartmaatschappij. Hij was kapitein op één van die boten. Daarna ben ik zelf electriciën geworden. Toen ben ik techniek gaan leren. Dat was 's avonds, overdags werkte ik bij Van Veen & Blik op de Middellandstraat. Ik heb mijn examen gedaan voor electro-techniek. En op dat moment zegt mijn zus tegen me: "Dik, je kan naar Nederlands-Indië". Ik zeg: "Naar Nederlands-Indië! Op mijn zestiende, zeventiende jaar?" Toen ben ik dus acht maanden met een boot mee naar Nederlands-Indië geweest, dat was 1920, 1921 o.a. in Sabang, Padang, Batavia en Soerabaja. En daar heb ik heus gehuild. Hoe daar de christenen de javanen behandelden! Dat was voor mij onmogelijk om te begrijpen, zo erg was dat. Dat was verschrikkelijk. Het was een koloniaal land van ons, dat weet je, en de geestelijken die zaten vóór in de kerk en ze slachtten de javanen af. Dat heb ik daar ook meegemaakt.

Ik ben een keer met de fiets bij Batavia rondgereden. Toen kwam ik een kilometer of tien buiten Batavia en wat zie ik daar: een groot wit huis hè, met de hollandse vlag, rood, wit, blauw. Dus ik bleef staan met mijn fiets, toen zei die mevrouw, die zat op het balkon: "Je komt uit Holland hè?" Ik zeg: "Ja mevrouw" "Mooi hè" "Ja prachtig, godverdikke nou!" Een hoop land erachter. Het was zo elf uur. "Lust je een kop koffie?" Ik zeg: "Nou graag mevrouw" en ik ga bij haar zitten. Haar man komt en haar dochter komt en we zitten bijelkaar. Toen zei ze: "Laten we achter gaan zitten, de zon is voor". We zijn achter gaan zitten, ook in een sèrre en toen zag ik dat land met heel in de verte een paar hutjes. Hij zegt: "Ja, ik ben kweker". Ik zeg: "Zo meeneer, u heeft een mooi huis". Hij zegt: "Ja, maar ik werk hard". Ik zeg: "Ja, dat zal wel". We lopen naar die akker toe met bananenbomen en ik vraag: "En die hutjes?" "Ja, daar woont mijn voorman en daar woont die en daar woont die". Dus we gaan weer zitten en ik zeg: "Hoeveel werken er hier?" Ik geloof dat hij zei tachtig en ik vroeg: "Zo, wat verdienen die nou?" "Nou, twaalf, vijftien, achttien cent per dag". Ik zeg: "Tjonge!" Hij zegt: "Ja, maar ze kunnen er goed van komen hoor". Ik heb m'n koffie opgedronken en ben maar weggegaan. Dat was nou de regering van Nederland. Hij werd schatrijk en die stakkers hadden nog niet te eten. Toen is mijn christendom zo gedaald, want in elk van die kamers hing een kruis van Jezus.

Ik ging met een meisje in Indië naar de bioskoop, een bruin meisje, maar zij mocht niet bij mij zitten, maar achter de matten. Ik ben eruit gegaan natuurlijk. Dat was nou onze christelijke regering. Toen ik in Nederland terugkwam had ik nog wel contact met een vriend die ook christelijk was. We praatten nog wel eens met elkaar. Mijn ouders hadden nog steeds dat café. Hij komt op een goed moment bij me en hij zegt: "Dik, je bent niet meegeweest". Ik zeg: "John, ik had geen zin". Hij zegt: "Nou, ik

van de hand gewezen. De SDAP had een terecht wantrouwen tegen de CPH. Bovendien was de SDAP totaal niet geïnteresseerd in de CPH. De SDAP, die in wezen anti-kommunisties was, keek voor bondgenoten liever naar rechts. De eenheidsfrontpolitiek leidde tot de opheffing van een groot aantal strijdorganisaties. Achterelkaar werden RVO, WSC en IRH opgeheven. Ook politiek paste de CPH zich aan. Haar naam veranderde in Communistische Partij Nederland, omdat dat nederlanderse klonk. De Tribune werd "Volksdagblad". De CPN ging zelfs voor een groot gedeelte mee met het Plan voor de Arbeid. Ze accepteerde de vaderlandsverdediging en liet de leus: "Indonesië los van Holland nu!" vallen. De revolutie stond niet langer op de dagorde en de CPN was zelfs bereid om ministerszetels in een SDAP-kabinet te aanvaarden. Deze nationale koers kwam o.a. tot uitdrukking op het verkiezingskongres op 2e Kersdag in 1936 in de RAI. De leus was toen: "Voor Nederland, onafhankelijk, welvarend, vrij." Aan de muur hingen portretten van Rembrandt, Spinoza, Erasmus, Vondel en Van Gogh.

De laatste draai zou de CPN maken na de afsluiting van het Hitler-Stalin-pact. De lijn dat het Duitse fascisme de hoofdvijand was, werd tijdelijk verlaten. Het Engelse imperialisme stond opeens weer nummer één. Het Volksdagblad noemde het pact een overwinning van de vredespolitiek van de Sovjet-Unie. Maar de meeste CPN-leden konden eenvoudigweg niet geloven dat Stalin een pact met de duivel had gesloten. Ze dachten

Kommunistiese demonstratie langs de rotterdamse diergaarde 1933.

dat het bericht afkomstig was uit de propagandamachine van Goebbels. Het pact heeft veel verwarring en vertwijfeling gezaaid onder de partijleden. Toen Nederland in mei 1940 onder de voet gelopen werd, wisten veel CPN-leden dan ook niet wat ze moesten doen. Paul de Groot heeft zelfs nog opgeroepen tot een korrekte houding tegenover de

bezitters, maar dat werd gelukkig door geen enkel partijlid opgevolgd. De partij ging al snel na de invasie illegaal.

De CPH was in de jaren dertig de grootste partij links van de SDAP. Gedurende die periode was ze met handen en voeten gebonden aan de besluiten van de Komintern. Zowel het organisatiemodel als de politieke lijn waren afkomstig uit Moskou. De CPH probeerde vooral via de nevenorganisaties haar politiek te slijten. Die werkwijze maakte haar bepaald niet populair. Daarbij kwam nog dat ze alles wat er verder aan linkse groeperingen was voor rotte vis uitmaakte. De CPH heeft in de jaren dertig dan ook nooit veel leden gehad. In februari 1930 telde ze 1100 leden. In januari 1931 waren dat er 1600, in maart 1932: 3700 en eind 1932: 5500. Het verloop onder de leden was erg groot. In Rotterdam heeft de CPH nooit meer dan een paar honderd leden tegelijk gehad.

Dirk van Vliet

Mijn ouders vaarden op de Rijn. Je had toen geen schippersscholen dus ik werd bij familie ondergebracht. Bij ooms en tantes die allemaal heel erg christelijk waren, op protestants gebied. Ik moest naar de zondagsschool de christelijke school, de catechesatie, naar de kerk twee keer zondags, bidden voordat je naar bed ging en voor het opstaan en natuurlijk ook bijbel-lezen. Dus ik werd tot mijn dertiende jaar helemaal christelijk opgevoed, het werd ingegeven tot en met.

Woonde u toen nog niet in Rotterdam?

Nee, ik ben toen met mijn dertiende jaar naar Rotterdam gekomen. Mijn ouders gingen aan de wal wonen, in een café zelfs. Dat was voor mij helemaal droevig. Mijn ouders hadden dat café in de Prins Alexanderstraat, dat was een dwarsstraat van de Maaskade naar de Prins Hendrikkade. Die is er nu niet meer, dat is afgebroken. Dat was op het Noordereiland. Dat was voor mij in het begin wel moeilijk, maar ja je bent nog jong. Het was een zuivere arbeidersbuurt. Daar had je die boten die aan de Maaskade aanlegden van de Estafette, die naar Utrecht transporteerden. Aan de Prins Hendrikkade lagen al die schepen die de Rijn opvoerden. En veel aken. Mijn vader vaarde bij Willem van de Riel, dat was een hele grote scheepvaartmaatschappij. Hij was kapitein op één van die boten. Daarna ben ik zelf electriciën geworden. Toen ben ik techniek gaan leren. Dat was 's avonds, overdags werkte ik bij Van Veen & Blik op de Middellandstraat. Ik heb mijn examen gedaan voor electro-techniek. En op dat moment zegt mijn zus tegen me: "Dik, je kan naar Nederlands-Indië". Ik zeg: "Naar Nederlands-Indië! Op mijn zestiende, zeventiende jaar?" Toen ben ik dus acht maanden met een boot mee naar Nederlands-Indië geweest, dat was 1920, 1921 o.a. in Sabang, Padang, Batavia en Soerabaja. En daar heb ik heus gehuild. Hoe daar de christenen de javanen behandelden! Dat was voor mij onmogelijk om te begrijpen, zo erg was dat. Dat was verschrikkelijk. Het was een koloniaal land van ons, dat weet je, en de geestelijken die zaten vóór in de kerk en ze slachtten de javanen af. Dat heb ik daar ook meegemaakt.

Ik ben een keer met de fiets bij Batavia rondgereden. Toen kwam ik een kilometer of tien buiten Batavia en wat zie ik daar: een groot wit huis hè, met de hollandse vlag, rood, wit, blauw. Dus ik bleef staan met mijn fiets, toen zei die mevrouw, die zat op het balkon: "Je komt uit Holland hè?" Ik zeg: "Ja mevrouw" "Mooi hè" "Ja prachtig, godverdikkeme nou!" Een hoop land erachter. Het was zo elf uur. "Lust je een kop koffie?" Ik zeg: "Nou graag mevrouw" en ik ga bij haar zitten. Haar man komt en haar dochter komt en we zitten bijelkaar. Toen zei ze: "Laten we achter gaan zitten, de zon is voor". We zijn achter gaan zitten, ook in een serre en toen zag ik dat land met heel in de verte een paar hutjes. Hij zegt: "Ja, ik ben kweker". Ik zeg: "Zo meneer, u heeft een mooi huis". Hij zegt: "Ja, maar ik werk hard". Ik zeg: "Ja, dat zal wel". We lopen naar die akker toe met bananenbomen en ik vraag: "En die hutjes?" "Ja, daar woont mijn voorman en daar woont die en daar woont die". Dus we gaan weer zitten en ik zeg: "Hoeveel werken er hier?" Ik geloof dat hij zei tachtig en ik vroeg: "Zo, wat verdienen die nou?" "Nou, twaalf, vijftien, achttien cent per dag". Ik zeg: "Tjonge!" Hij zegt: "Ja, maar ze kunnen er goed van komen hoor". Ik heb m'n koffie opgedronken en ben maar weggegaan. Dat was nou de regering van Nederland. Hij werd schatrijk en die stakkers hadden nog niet te eten. Toen is mijn christendom zo gedaald, want in elk van die kamers hing een kruis van Jezus.

Ik ging met een meisje in Indië naar de bioscoop, een bruin meisje, maar zij mocht niet bij mij zitten, maar achter de matten. Ik ben eruit gegaan natuurlijk. Dat was nou onze christelijke regering. Toen ik in Nederland terugkwam had ik nog wel contact met een vriend die ook christelijk was. We praatten nog wel eens met elkaar. Mijn ouders hadden nog steeds dat café. Hij komt op een goed moment bij me en hij zegt: "Dik, je bent niet meegeweest". Ik zeg: "John, ik had geen zin". Hij zegt: "Nou, ik

doe het ook niet meer". Huisbezoek was dat, vanuit een christelijke organisatie. Ik zei: "Waarom dan?" En hij zei: "Man, ik ben bij drie gezinnen geweest en die zeiden alle drie: "Laat eerst die regering maar eens zorgen dat we te eten hebben. En daar ga ik aan meewerken hoor!". Ik zei: "Nou John, dat zal je een hoop moeite kosten". Maar toen kwam je natuurlijk in een andere stemming, je ging naar andere vergaderingen toe, van de SDAP bijvoorbeeld, daar ging je eens luisteren. Iets wat je voor die tijd nooit deed, want dat waren socialisten. En zo ben ik opgegroeid. Nou moet ik er nog bijzeggen, ik heb geen maatschappelijke moeilijkheden gehad, dat scheelt ook nog. Dan lees je makkelijker, je doet het gauwer, dan hoef je niet te prakkizeren: hoe moet ik morgen de kost verdienen? Dat had ik niet, want mijn ouders hadden het goed en ik had zelf een aardige betrekking. Ik was met mijn achttiende jaar bij een electro-technies buurotje gekomen, in de Agniesestraat. En omdat ik tamelijk goeie diploma's had voor die tijd, was ik daar zo'n beetje de voorman. Ik liep op de Gedempte Slaak en toen zag ik die borden van de Voorwaarts. Daar stond op: "Geestelijken in Rusland verbannen naar Siberië". Dat waren die blauwe borden die buiten hingen, daar stond het nieuws op. Dat stond met hele grote letters bovenaan. Ik kwam thuis en ik las de Voorwaarts en ik heb dat drie weken bewaard. Toen stond in de Voorwaarts dat drie geestelijken uit een Moskouse kerk goud hadden gestolen om ermee te vluchten naar Amerika. Mijn vrouw knapte ineens op, want die was toen nog christelijk en ik ook, dat durf ik gerust te zeggen. Toen ben ik gaan bestuderen hè. Ik heb Marx gekocht, dat boek van Karl Marx van 1872. Toendertijd was dat een leerzaam boek. Je had toen de verschillen hè, vooral in Rotterdam. Een kommunistiese vergadering daar was een hoop herrie voor in het Verkooplokaal, van mensen die allemaal tegen Rusland waren, je begrijpt het hè. Het Verkooplokaal was een hele lange gang en dan kom je in de zaal. Politiecharges erbij. De politie ranselde ons zelfs in die gangen. Terwijl ik niks deed en ik rustig naar die vergadering liep. Ik kwam daar om te luisteren en te kijken. Ik was toen helemaal nieuwsgierig na die geestelijken-affaire. Ik heb toen de Tribune erbij genomen. Ik had de Voorwaarts en de Tribune, om ze met elkaar te vergelijken natuurlijk.

Voorkanten van twee brochures uit de marxistische bibliotheek, uitgegeven door Pegasus van de CPH.

Ik ben in 1936 bij Rietschoten/Houwers gekomen aan de Westzeedijk. Dan moest je op die boten bij scheepswerven, bv. bij Wilton Feyenoord, de RDM en de Schelde in Vlissingen. Ik ben daar zo'n beetje baas geworden. Maar tussen de bedrijven door ben ik politiek blijven studeren. De vraagstukken voor mezelf vastleggen enz. Ik heb zelfs artikelen in de Tribune geschreven, onder valse naam natuurlijk. Ik ben ongeveer in 1934 lid geworden van de CPH. Dat was een jaar nadat Hitler aan de macht gekomen was in Duitsland. Toen had ik een motief om lid te worden: de strijd tegen het fascisme. Want uiteindelijk deed de SDAP heel weinig tegen het fascisme, die heeft wel altijd met Vrijheid, Arbeid, Brood gehetst tegen de Sovjet-Unie, dat is barbaars geweest. Toen ik in 1935 lid was van de Metaalbond heb ik gesproken tijdens een vergadering. Drie weken later kreeg ik mijn royement. Dat was toen de methode om geen kommunisme in de Metaalbond te hebben. Op een vergadering had ik toen gezegd: "Is dat nou wel eerlijk dat we de Sovjet-Unie afkammen, terwijl we er zo weinig van weten? Ik weet zeker dat er maar één hier iets van de Sovjet-Unie afweet. Ik weet er veel vanaf, want ik heb het bestudeerd vanaf 1926". En toen kreeg ik mijn royement. Werd u lid van de CPH omdat die wat tegen het fascisme deden? Niet alleen, voor mij was het het belangrijkste dat ik de Sovjet-Unie goed bestudeerd

had en dat de CPH eigenlijk een vriend van de Sovjet-Unie was. Een verdediger van het standpunt van de Sovjet-Unie. Ik dacht dat ik daar nog wat van kon leren. Dat is niet waar geweest. Ik wist het veel beter ten opzichte van de Sovjet-Unie dan hen. Dat komt: ik heb het tsaristische Rusland bestudeerd van 1910 tot 1917. Mijn vrouw zei toen: "Hè god, je bent altijd aan het lezen". Ja, dat kon niet anders. Ik was altijd aan het lezen en notities maken. Rusland stond bekend als het land van de heidenen. Maar als je dat gaat bestuderen, kom je tot hele andere vraagstukken.

Waar was u het niet mee eens in de CPH?

In de eerste plaats, de manier waarop men de mensen moest gaan winnen. Ik heb toen heel dikwijls gezegd: "Jullie moeten meer het vraagstuk van het Marxisme/Leninisme uiteen zetten". Dan ga je de mensen wegwijs maken in een bepaalde ideologie. Want de burgerlijke kranten schreven alleen maar: dictatuur en je mag er niks doen enz. Daar had ik wel eens moeilijkheden over met partijgenoten. Het waren eigenlijk de onderontwikkelde mensen. Je had er natuurlijk wel toppen bij, Louis de Visser, Ko Beuzemaker en Schalker, dat waren toen de mensen. Schalker en Beuzemaker hebben ze doodgeschoten in de oorlog en Louis de Visser is vergaan met een boot. Louis de Visser, dat was een kerel; Hij was ideologies en politiek niet zo goed hoor, maar een rede-naar tot en met. Hij bracht iedereen in beroering. Ik heb hem heel erg vaak horen spreken, in het gebouw voor Kunst en Wetenschappen en het Verkooplokaal.

Waar sprak hij dan over?

Nou, over het duitse fascisme natuurlijk, over de Colijnregering. Het ging altijd over het maatschappelijke. Daarom zeg ik: maatschappelijk is goed, maar je moet er een ideologie aan verbinden. Want als ik zeg: "De mensen hebben niet genoeg" dan zeggen ze: "Ja, als jij de baas bent hebben we het dan wel?" Dan moet ik proberen ze dat op een bepaalde manier aan het verstand te brengen en dat vergat de CPH. Als er mensen bij me kwamen dan diskussieerde ik altijd over: het kapitalisme moet weg en een ander systeem moet komen. Dan heb je een bepaalde grondslag waarop je kan bouwen. Vele christenen waren het er niet mee eens. Later zeiden ze dan: "Ja, ja ik moet feitelijk op de socialisten stemmen, want die zorgen dat ik eten krijg". En dat deed de kommunistische partij niet, die had het altijd over de revolutie, wat op zichzelf daar wel uit voort kan vloeien, maar dan zijn we wat verder. Dat verschil had ik ermee.

Gaf de CPH ook informatie en avonden tegen het fascisme?

Ja, maar ik geloof dat het woord revolutie daar teveel bij genoemd werd. De mens is van huis uit niet voor revolutie. Geen ene SDAP'er is voor revolutie. Die wilde op democratische grondslag een meerderheid bereiken. Nou de christelijke waren er helemaal niet voor. Dus revolutie verkondigen dat moet je op een moment doen dat de revolutie voor de deur staat, dan kan je een basis vormen, maar niet als een klein partijtje. Daarom bleven er een hoop mensen weg van de vergaderingen. Maar natuurlijk heeft de CPH heel dikwijls, voordat Hitler aan het bewind kwam, en tijdens het Hitlerbewind, de situatie uitgelegd. Ze hebben heel erg goed gewaarschuwd. Op vergaderingen gaven ze wel de hoofdlijn aan, dus dat Hitler gesteund werd door Krupp en Thyssen. Maar weet je wat ze altijd vergeten hebben? Dat het ging tegen de Sovjet-Unie. En dat heb ik wel op verschillende besprekingen gezegd.

KOMMUNISTIESE JEUGD

Als je ouders kommunist waren, kreeg je als kind een kommunistische opvoeding. Die opvoeding werd voor een groot gedeelte voor rekening genomen door zogenaamde kommunistische kindergroepen. Deze kindergroepen vingen de kinderen tot 14 jaar op. Die kinderen heetten dan, naar russies voorbeeld, pioniers. Als de kinderen te oud werden kwamen ze automaties in de Communistische Jeugd Bond terecht, de CJB. De meer gangbare naam voor de CJB was toen de Zaaier. Kameraden uit de Zaaier of de partij (meestal vrouwen) trokken vaak op met de pioniertjes. Op zondag werd er gewandeld en 's zomers werd er vaak een week lang gekampeerd, wat natuurlijk een waar feest was. De kindergroepen en de jeugdbond werd bijna geheel bevolkt door arbeiderskinderen en fabrieksjeugd. Binnen de jeugdbond lag sterk de nadruk op het werken in de bedrijven, net zoals in de partij. Voor vele actieve jonge kommunisten was de Zaaier het voorportaal naar de partij.

Meereke

Het was nieuwjaar en mijn tante kwam langs. Ze was lid van de geheelonthoudersbeweging, de JGOB. En ze zei tegen mijn vader en moeder zo van: "Joh, mogen Jantje en Marietje niet naar de kindergroep?" "Nou, dan wil ik wel weten wat voor kindergroep" zei mijn vader. Ik kreeg al een beroerte en dacht nou moet ik weer naar die zondagschool. Nou ja, ze zei dat het ook was voor de geheelonthouding en het was op socia-

listies gebied enzo. M'n vader zei: "Nou, als ze willen, laat ze dan maar". Het was in de Coolsestraat, daar bij de Kruiskade. Nou wij er naar toe op een zondagmiddag, mijn tante nam ons mee. Wij vonden het heel gezellig en zodoende ben ik altijd overal heel politiek gebleven. Ook door mijn broer, omdat die helemaal geïnteresseerd was. Hij was negen jaar en toen schreef hij al versjes over Jantje die z'n vader werkeloos was. We vonden de leiding daar erg leuk.

Kinderkamp van kommunistiese kindergroepen in Katwijk 1923. Het meisje met de strik in het haar linksboven is Meereke. Ze staat naast de vlag, die door haar ouders gemaakt is.

Wat voor kinderen zaten er in die kindergroep?

Allemaal arbeiderskinderen. Uitgesproken arbeiderskinderen. Die kwamen ook allemaal uit die binnenstad vandaan. Vlietlaan, Rubensstraat, Paulus Potterstraat, Lange Torenstraat, Crispijnlaan, die straten zijn er nu bijna allemaal niet meer. Wij waren de enigsten die echt in de armoebuurt woonden, mijn broer en ik. Van een heel groot gebied kwamen de kinderen samen in zo'n groep. Eerst in de Coolsestraat, naderhand zijn we verhuisd, want dat in de Coolsestraat was in een bovenhuis.

Toen naderhand was die splitsing in de CPH. Wij wilden onze leiders houden, want je klampt je als kind vast aan iemand. Wij wilden die mensen houden, maar ze waren uit de partij gezet of geroyeerd. Toen kregen ze een zaaltje op de Noordsingel en daar gingen we toen naar toe. Daar ben ik gebleven tot we te oud waren. Als je veertien jaar oud was moest je eigenlijk uit die kindergroep. Dan moest je naar de Zaaiër. Maar ja, wij waren zo aan die mensen gehecht.

Wie waren dat die leiders?

Francien en Huib en dan had je ene Alie. Twee keer hebben we een Alie gehad en één keer iemand die Geelhoed heette. Die kindergroep hoorde toendestijds bij de kommunistiese partij. Die hadden die kindergroep. Maar door die splitsing kreeg je de Socialistiese Jeugd. Wij waren toen verhuisd van de Communistiese Jeugd naar de Socialistiese Jeugd. Wij mochten toen de naam Communistiese Jeugd niet dragen, want dat was van de CPH. Dus wij hadden toen de Socialistiese Kindergroep "De Stormvogels". Maar wij gingen wel kamperen en we hadden wel contact met die andere kindergroepen uit Leiden en Amsterdam.

Die Francien en Huib waren ergens onze vader en moeder. Daar hingen wij aan als bezetenen. Die mensen waren ontzettend aardig. Wij hadden 's woensdags kindergroep en zaterdagmiddags hadden we een zanggroepje. Er werd geleerd en gepraat en er werden

Hadden die pioniers een eigen blaadje?

Nee, dat niet. Er was wel een pioniersrubriek in de Tribune. Er werden ook landelijke pionierskampen gehouden. Dat werd voor het meerendeel georganiseerd vanuit Amsterdam. Dat was natuurlijk een feest. Ze gingen dan bv. naar het strand van Hoek van Holland en het was een hele gebeurtenis voor die kinderen om een keer naar het strand te gaan. Of we gingen naar de Waalhaven. Dat was toen nog een half afgegraven haven. We gingen ook weleens naar een boerendijk net buiten de stad en daar werd dan in rijen naar toe gemarcheerd. Er werd dan gezongen en er ging een vlag voorop. Dat vonden die kinderen geweldig. Dat was in de periode van 1930 tot 1936. Het idee zat er dan ook nog bij van als de kinderen naar de pioniersclub gingen, dan waren vader en moeder mogelijk vrij om partijwerk te doen. Het merendeel van de leiding van de pioniers waren vrouwen. Het is in Rotterdam gestrand omdat het een moeilijk karwei was, zeker voor onopgeleide mensen. Daarbij hadden we weinig materialen, je kon de kinderen moeilijk bezig houden. De armoe was toen ook zichtbaar in het kinderwerk. Dat gold voor de jeugdbeweging in z'n geheel, omdat je arm was. Je had bv. een lokaal nodig en de partij had niet zoveel lokalen. Zo'n lokaal werd voor de partij gebruikt, voor het Werkelozen Strijd Comité gebruikt, voor allerlei akties gebruikt. Het waren meestal oude winkeltjes. Als er een avond bezet was, dan werd het pionierswerk opzij geschoven. Kijk; die lokalen waren belangrijk, want als het winter was, of het regende, dan kon je niet met die kinderen naar een bos of een park.

Bertus Schmidt

Ik kende dus Jan van Weelden. Wel, Jan was een schitterende jongen, een begaafde jongen. Hij was één of twee jaar jonger dan ik. Een goed stel hersens en artistiek ook wel begaafd. Kon van alles, kon niet alleen tekenen, maar kon ook gitaar spelen en hij kon een boek inbinden. Hij kon van alles, je hebt van die figuren.

En hij was toen ook lid van de JGOB en was naar de Zaaier gegaan. Toen ben ik meegegaan. We hadden al vriendschap gesloten. In de Zaaier was Janus Nas. Janus Nas is gefusilleerd als terrorist in 1944. Janus, Jan en ik dat waren zo'n beetje de mensen die daar de lakens uitdeelden als het bestuur. De Zaaier was veel kleiner dan de JGOB en het gehalte was ook anders. Bij de JGOB had je wel eens jongens die de midschool bezochten, of een vakschool. Ze hadden een vak geleerd of ze studeerden. Een iets meer ontwikkeld slag zou je kunnen zeggen. Terwijl in de Zaaier, daar zaten de pure arbeidersjongetjes en meisjes. Die waren met hun elfde, twaalfde jaar al van school gegaan en die hadden werk moeten zoeken in een fabriek ofzo. Dat was een heel ander slag. Het klinkt misschien vreemd, maar dat trok mij wel aan. Ik vond het tot onze taak behoren juist deze jongens wat meer bij te brengen. Dat deden we voor een groot deel zelf en je kreeg natuurlijk ook wel steun vanuit de partij. De Zaaier was ook anders, was ook moeilijker en er was nog minder geld dan in de JGOB. In de JGOB waren altijd nog wel wat jongens en meisjes die zakgeld hadden. Maar die van de Zaaier hadden helemaal geen donder. Je had de grootste moeite om ze naar een conferentie in Den Haag of Delft te krijgen. Dan moest er maar weer gefietst of gelopen worden. Het was allemaal veel moeilijker maar dat vond ik wel dankbaar. Ik heb het niet zo gek lang meer gedaan, want ik begon toen al te schrijven en stuurde mijn stukjes naar de Tribune. Daar was ik opgevallen, want ze kregen natuurlijk niet zoveel stukjes. Ze kregen wel wat van arbeiderscorrespondenten, maar dat moest allemaal herschreven worden. Wat ik schreef konden ze dan zo gebruiken. Op een gegeven moment had Gerard Vanter gezegd dat er een jongeman in Rotterdam zat die wel leuk schreef, die zouden ze in Amsterdam moeten hebben want ze konden daar best een beetje aanvulling gebruiken. Zodoende ben ik naar Amsterdam gegaan.

Je had toen de verbinding met de Kommunistiese Internationale en de Zaaier was aangesloten bij de Kommunistiese Jeugd Internationale. Dat deed voornamelijk Daan Goulooze in Amsterdam. Hij had altijd de touwtjes in handen.

Hoe liepen die verbindingen met de Komintern?

Dat weet ik niet. Ze gingen wel eens naar Berlijn. Berlijn was een centrum. Je had het West-Europees buro van de Komintern, dat was speciaal voor wat er buiten de Sovjet-Unie lag. Duitsland, Italië, Oostenrijk, de Balkan, Frankrijk en Engeland waren gebundeld in het West-Europees buro. Daar kwamen de direktieven vandaan nadat ze eerst in Moskou waren geweest. Het was een enorme organisatie. Die Willy Münzenberg had er ook mee te maken. Maar hoe dat precies allemaal ging... Ik ben een keer naar een conferentie in Wannsee geweest, in Berlijn.

Wat merkte je in de Zaaier van Moskou?

Nou, daar merkte je niet veel van. Wat de kommunistiese jeugdbeweging wel deed in samenwerking met de kommunistiese partij was bedrijfsakties voeren. Dat was iets onbe-

kends voormij uit de andere jeugdbeweging, want daar deed je zulke dingen niet. De kommunistiese jeugdbeweging zette zich in voor jonge arbeiders die onder misstanden moesten werken. Er werden akties georganiseerd en er werd geprobeerd stakingen te organiseren. Vlugschriften verspreid, heisa geschopt, dat gebeurde wel.

Bij welke bedrijven was dat?

Nou joh, ja hele kwaai had je. Dat gebeurde o.a. bij Piet Smit daar aan de Stationsweg. Je had daar de nageljongens. Ook zo'n ras was dat, de nageljongens van Piet Smit. Je had nogal wat kleine bedrijfjes en die waren niet best. Die kleintjes zaten in vieze pakhuizen, dat ken je nu eigenlijk niet meer.

Kongres van de Communistische Jeugd Internationale in Amsterdam van 19 tot 21 april 1930. Het meisje vooraan is Meereke.

Hoe gingen die bedrijfsakties?

Ja maar, ik werkte zelf, dus daar heb ik zelf niet zoveel mee te maken gehad. Maar op vergaderingen hoorde je daarvan, dat ze hier of daar bezig waren. Je stelde wel manifesten op, dat deed je natuurlijk wel, maar ik had gewoon mijn werk overdag.

Hoe was het contact tussen de partij en de Zaaier?

Je had een vertegenwoordiger van de jeugd en die zat in het plaatselijk partijbestuur en omgekeerd was er ook een partijgenoot die zich met de jeugd bezighield, maar die snapte er niet zoveel van. Er werd natuurlijk altijd wel gewaakt over de juiste lijn, de politieke lijn, want dat was heel belangrijk.

Wat we in die jaren ook hebben gehad, dat was dat hele trotskisme. Dat is een afschuwelijke zaak geweest in die tijd, dat heb ik me pas later allemaal gerealiseerd, dat trotskisme werd te vuur en te zwaard bestreden. Dat was die enorme tegenstelling met Stalin. Dat speelde ook in de jeugdbeweging. Want "trotskistiese afwijkingen", dat was een heel normaal woord, volkomen normaal woord. Trotskistiese afwijkingen, dan

was je meestal nog te linkserig. Maar dat linkserige kon ook rechts betekenen, nee dat was niet fraai. Het was eigenlijk een partijstrijd, een russiese partijstrijd, die overgeplant was naar de hele wereld. Als er een partijgenoot een opmerking plaatste die niet goed viel, en dat hij dan gelijk van trotskistische afwijkingen beschuldigd werd, dat is natuurlijk te gek. Maar dat gebeurde.

Gebeurde dat ook binnen de jeugdbeweging?

Nee, want daar snapte we dat natuurlijk niet helemaal. Het was ook moeilijk om dat allemaal te bevatten. En in de jeugdbeweging had je ook nog wel andere zorgen. Maar je volgde de partijlijn, klaar uit. Dat was goed en dat was juist, het was dogmaties.

Probeerde jullie contact te krijgen met AJC'ers?

Dat was wel zo in de JGOB maar niet in de Zaaier, nee.

Ook niet om te proberen die AJC'ers naar de Zaaier toe te krijgen?

Nee, AJC'ers wilden ook niks van ons weten, want je had toen die tegenstelling socialisten - kommunisten. Dat zat er heel diep in.

CELLENBOUWERS

Bertus Schmidt

Er was heel wat moed voor nodig om te zeggen dat je kommunist was. Je moest het vooral niet te luid zeggen zodat je baas het hoorde, want dan vloog je eruit of je moest wel een verrekte goeie vakman zijn, zodat je baas dacht van: nou, laat ik hem maar houden al heeft hij wel een paar rare denkbeelden. Dan moest het ook nog een verlichte baas zijn, want anders waren ze als de dood voor je. Want de kommunistiese partij had dat systeem van cellen bouwen, cellen bouwen in de bedrijven. Al waren er maar twee of drie partijgenoten, die konden een hele hoop onrust maken. Ook omdat ze in dat bedrijf zaten en hoorden van hun mede-arbeiders waar het fout zat. Ze ervoeren het niet alleen zelf, maar ze hoorden ook hoe de stemming was. Dus er kon wel eens wat gemaakt worden, een soort economiese aktie eigenlijk. Dat kwam ook doordat de grote vakbeweging in handen was van de sociaal-demokraten, het NVV. Dan was er nog een kleine vakbeweging van het NAS, maar die had niet zo gek veel invloed. Die had vooral invloed onder de bouwvakarbeiders, daar waren ze heel sterk. Die moderne vakbeweging stond afwijzend tegenover de kommunistiese partij, juist omdat die vakbond op het standpunt stond dat je door middel van overleg met werkgevers tot resultaten moest komen. Stond je lijnrecht tegenover elkaar. Want van de zijde van de kommunisten had je altijd het gevoel: die werkgevers kan je alleen op hun knieën krijgen als je er druk op zet. Die tegenstelling blijf je hebben, door de hele geschiedenis heen en die heb je nog.

Kees

Wat was je positie binnen de CPH?

In 1928 was ik een gewoon lid die aktief was in zijn cel. Later kreeg ik wat meer ervaring en routine en daardoor kreeg ik binnen zo'n cel een leidinggevende positie. Mij lag het agitatiewerk het beste, dus ik ben de agitprop-man geworden van de cel. Later werd ik lid van het sektiebestuur. In de loop van de jaren is het zo gegaan, dat ik een aantal opdrachten kreeg en één van die opdrachten voor mij was dat ik in de partijbeveiliging ging werken. Ik werkte ook voor de partij in de werklozenbeweging. Je was werkeloos en je had 24 uur de tijd om je bezig te houden met de partij. Een hoop werklozen deden dat ook.

Met die partijbeveiliging was je niet de hele dag bezig. Er werden altijd vragen gesteld aan nieuwe partijgenoten. Je moest een aantal gegevens kontroleren over partijgenoten en je moest het werk van bepaalde mensen kontroleren. Die beveiliging stond los van de cel. Je was alleen maar verantwoording verschuldigd aan de man boven je. Binnen iedere cel was er iemand die dat beveiligingswerk deed op een bepaald vlak. Dan ging je bij verschillende cellen kijken wat er gedaan werd aan beveiliging. Of er op celvergaderingen geen mensen waren die adressenlijsten lieten slingeren of met adressen op zak liepen. En die jongens er op wijzen dat ze een dek-adres moesten zoeken voor zulke dingen. Het was instructie kan je haast wel zeggen.

Het werk in de werklozenbeweging was dan deelnemen aan een adviesburo. Mensen vertellen hoe ze hun steun weer terug konden krijgen en hoe ze met hun huisbaas problemen op konden lossen. Het was een soort sociaal werk. Je wist dan hoe en wat er geleefd werd onder werklozen. Je kon hun politieke instelling peilen, je kon de aktiebereidheid aftasten en of ze politiek geschoold waren. Dat kontakt was het belangrijkste voor de partij. Daarbij kwam nog tegenstand organiseren bij huisuitzettingen en de verkopen van afbetalingsgevallen. Het organiseren van akties tegen de deurwaarder. Dat WSC is aan de stempellokalen begonnen. Je kan rustig zeggen dat als par-

tijgenoten en andere linkse mensen om elf uur moesten stempelen, dat ze dan om half tien aanwezig waren. Dan ontstonden er spontaan diskussies. In die tijd had niet iedereen een dagblad of een radio dus men was aangewezen op het onderlinge contact om nieuwtjes en gebeurtenissen te horen en te bespreken.

Kommunistiese demonstratie trekt door de Westerstraat langs "De Zeven Provinciën", het partijgebouw van de CPH 1933.

De opbouw van de partij ging met cellen. Een cel stellen wij ons altijd voor als een heel klein orgaan. Dat was van Lenin een hele goeie gedachte, die partijopbouw. Hij zei: kijk, als je in een bedrijf of in een buurt of in een straat een aantal mensen hebt die hetzelfde denken, dus kommunisties/marxisties denken, dan zijn die mensen in hun buurt of in hun bedrijf goed op de hoogte. Want ze zijn het bedrijf zelf, ze horen erbij. Ze zijn goed op de hoogte van wat er in zo'n bedrijf gebeurt. Ze kennen die arbeiders, ze weten hoe ze met die arbeiders moeten omgaan, want ze zijn het zelf. Het is hun leven. Waar ze voor strijden is hun leven. Dus geef binnen zo'n buurt en binnen zo'n bedrijf de mensen de mogelijkheid om een orgaan op te bouwen wat zelfstandig kan functioneren. De cel die had: een voorzitter, een sekretaris, een agitprop, een penningmeester en leden. Ze namen zelf besluiten over wat er in hun wijk of in hun straat of in hun bedrijf moest gebeuren. Er was democraties centralisme, de partij was opgebouwd volgens het demokraties centralisme. Elke cel had zijn eigen zeggingskracht, maar moest zich wel houden aan de besluiten die er op het kongres genomen waren. Er waren cellen, er waren stedelijke distrikten, er waren provinciale distrikten. De kongressen werden bediskussieerd, eerst in de cel. Als er een cel te groot werd, dan werd hij gesplitst. Er waren straten die een straatcel hadden van vijf leden, maar er waren ook straten bij die hadden vijftien of twintig leden. Die kenden elkaar van haver tot gort. En er waren disciplines gesteld. Als je drie keer geen celvergadering bezocht dan werd er gevraagd waarom. Als je geen goede reden kon opgeven, dan werd je gewipt, dan ging je. Daarbij, omdat je elkaar zo goed kende, was de betrouwbaarheid erg groot. In een bedrijf ging je dagelijks met elkaar om, was

je twaalf uur bij elkaar. In een straat was je ook een groot aantal uren bij elkaar. Je woonde onder dezelfde verhoudingen, onder dezelfde omstandigheden. Je wist dikwijls familieaangelegenheden. Je kon dus een stuk betrouwbaarheid bij elkaar krijgen. Het was ook militant, dus in de eerste plaats al het bezoek aan de vergadering, maar ook het werk.

Er was een besluit genomen dat er vijftig brochures verkocht moesten worden door de cel. Nou, dan werd er gezegd: Jij krijgt er tien, hoeveel ken jij er hebben? Nou tien is een beetje veel, geef er maar vijf. Maar die vijf brochures die verkocht je, daar stond je voor. En die andere tien. Dan kwam er een taakverdeling. Elke week was er een celvergadering, gewoon bij de mensen thuis. Niet in een zaaltje, maar gewoon thuis. Dan was het ook zo: de straatcellen hadden allemaal de peetschap over een bedrijf of meerdere bedrijven als die in hun buurt lagen. De bedrijfsarbeiders die communist waren verspreidden natuurlijk nooit geen biljet in hun bedrijf. Ze waren daar illegaal lid. Dan gingen wij als straatcel, er waren ook vrouwen en werkelozen lid, hier bij Piet Smit en bij Burgerhout en bij de gasfabriek en bij Van der Lugt kolporteren. Dus elke cel had het peetschap over een aantal bedrijven en je moest ook precies weten wat er in zo'n bedrijf aan de hand was. In de eerste plaats door middel van de partijgenoten die er werkten. Werkten er geen partijgenoten dan moesten we proberen contact te zoeken met die mensen daar. Zo had je dus een honderd procent actieve groep, die heel vertrouwelijk met elkaar kon opschieten en daardoor een grote werkkraft had. Want je wist: hij kan het niet, hij is niet zo intelligent en hij is politiek nog niet zo ontwikkeld en laten we hem dat werk maar laten doen. Er moet vannacht gekalkt worden, dan die jongens die geen pamfletten uit hoeven te delen 's ochtends om zeven uur. Dat was niet zomaar even kalken, dat was bijna drie, vier keer per week dat we leuzen gingen schilderen en plakken en dergelijke dingen. Er werden ook stunts uitgehaald. Bovenop de graansilo, op die schoorsteen, stond om de haveklap een nieuwe leus. Op 1 mei stond de rode vlag in top op de graansilo. Ook het werk kon je goed regelen vanuit die cel omdat die dus die zelfstandigheid had. Want de mensen die in zo'n cel zaten woonden gewoon in de buurt. Die wisten precies wat er in die buurt aan de hand was. Wat buurvrouw Jansen vertelde, want er waren toendertijd buurtwinkeltjes. Wat deden wij nu? Wij probeerden die houders van die buurtwinkeltjes erbij te betrekken. We gingen daar diskussiëren. We zeiden: "Als wij steunverlaging krijgen dan kunnen we die gulden die we minder krijgen ook niet meer bij jou besteden. Dus jij bent heel nauw aan ons verwant". Dan werd in zo'n buurtwinkel door zo'n vrouw wat gekocht, maar er werd ook een heel verhaal bij afgestoken. Heel veel arbeiders hadden geen krant. Ze waren op hun nieuws aangewezen 's avonds op de hoeken van de straten. Degene die dan uitverkoren was en die toch een abonnement had, die kwam dan 's avonds op de hoek van de straat vertellen wat er die avond in de krant stond. De communicatie was stukken groter.

Als je lid werd van de CPH kwam je dan eerst in een cel?

Ja, in de wijkcel of in de bedrijfscel. Maar leden van de wijkcel wisten niet wie er in de bedrijfscel zaten. De bedrijfscel vergaderde apart. De straatcellen kenden elkaar in het algemeen wel. Dat was ook niet belangrijk, want daar was helemaal geen gevaar.

De mensen in de bedrijfscellen, deden die ook mee aan demonstraties?

Nee, nee, nee. Die werden helemaal beschermd. Als ze het zelf wilden, als ze het voor zichzelf geen gevaar achtten, dan kwamen ze naar vergaderingen. Maar het gebeurde ook dikwijls dat ze niet naar openbare vergaderingen kwamen. Het gevolg was ontslag, als je lid was van de kommunistiese partij binnen bepaalde bedrijven, dan ging je eruit. Dat was onherroepelijk. Daarom kon die kommunistiese partij zo'n machtsfaktor zijn, daarom waren ze er toen al zo bang van.

Als we een celvergadering hadden dan bespraken we eerst het plan van de krantenverkoop en van de brochureverkoop. Er verscheen toen eens in de drie, vier weken een nieuwe brochure van drie centen, vijf centen of een dubbeltje. Rotterdam nam dan bv. 500 brochures af en dan kreeg iedere cel er een aantal toegeschoven en die moesten ze dan zien te verkopen. Die plannen werden dan besproken en ook wat de taken waren van de komende week. Als dat afgelopen was werd er een bepaald artikel uit de Tribune gehaald en dat werd dan besproken. Er werden ook wel eens artikelen uit de Rundschau besproken, dat was een Duits blad van Komintern. Daar werd dan zo'n uurtje over gediskussieerd, nadat alles geregeld was waaronder ook het huisbezoek. Elke week kwamen er een aantal adressen door en die moesten we bezoeken om de krant te brengen of om partijgenoten van ze te maken. Het waren kontakten die we uit fabrieken hadden gekregen of op straat hadden opgedaan. Ook werden de ervaringen besproken die je opdeed

P R E M I E S :

De brochurehandel stelt beschikbaar voor de colporteurs de volgende premies :

bij verkoop van		
25 brochures	Hoe ik het A B C leerde, van Gorki	
50 "	„Heldendaad" van Boris Lapin	
100 "	Foto van Gorki in lijst	
150 "	Foto van Stalin of Dimitroff in lijst	
250 "	Foto van Dimitroff in lijst (gr. form.)	
Groot formaat foto is 41 x 50 c.M.		

Advertentie op de achterkant van een brochure van Dimitroff over het eenheidsfront.

aan de stempellokalen of aan de poort van het bedrijf of in de straat met winkeliers. De vergaderingen van die straatcellen duurden altijd lang want we waren werkeloos en we hadden de tijd.

De SDAP had toendertijd 3.000 leden in de Afrikaanderbuurt en als ze een ledenvergadering uitschreven dan kwamen er 25 of 30. De kommunistiese partij had aan de Linker Maasoever 150 leden en als die een vergadering uitschreven dan kwamen er 120 of 130. De anderen waren ziek of die hadden een goed beargumenteerde reden om niet te komen. En dat werd ook gecontroleerd. Als een partijgenoot drie keer niet geweest was en hij had geen goeie reden, dan zeiden we: "Bonjour". Meestal gingen we gelijk de eerste keer kijken en vroegen we waarom die niet op de vergadering was geweest.

Hoe zat het met kontributie?

Die was heel miniem en als je geen kontributie kon betalen dan hoefde dat ook niet. Iedereen kon lid zijn en geld speelde geen rol. Als je maar actief was, dat was een eis. Dat was één van de eisen. Je moest militant zijn, aan slappe leden hadden we niks, die waren een gevaar.

Ik ging 's morgens om half acht, acht uur de deur uit naar het stempellokaal. Eerst naar de metaalbewerkers, dan naar de havenarbeiders en dan naar mijn eigen stempellokaal. 's Middags om twee uur had ik een vergadering van het Werkelozen Strijd Comité. 's Avonds ging ik eerst eten en daarna had ik of een vergadering van de cel of van het WSC. Of een grote vergadering, openbare vergadering of er moest geplakt worden, of gekalkt of er moest een krant verkocht worden. 's Zaterdagmiddags vertrok ik om een uur of twaalf met vijftien kranten onder m'n arm hier Tuindorp in. Dan had ik een grote megafoon en dan riep ik: "De Tribune!" Dan verkocht ik tien kranten tot 's avonds zes uur. Nou, dat was heel wat. Als ik iemand een krant verkocht dan vroeg ik zijn adres "Meneer, u hoeft hem niet op straat te kopen, ik wil hem wel bij u thuis komen brengen. Wilt u uw adres geven, dan kom ik wel even naar u toe." En dan had ik weer een kontaktpunt. Want iemand die een krant kocht had belangstelling. Eerst verkocht je zo iemand een krant en als die man je sympatiek leek, dan vroeg je of je eens een keertje op bezoek mocht komen. "Ik wil wel eens met je praten, wat doe je?" Dan maakte je hem abonnee en als hij dan lang genoeg abonnee was, dan ging er weer een ander op uit, die dan heel goed lullen kon en die ging dan proberen hem voor de partij te winnen. Dat noemden we gerichte propaganda toen.

Als wij een vergadering hadden in de stad dan moesten we 's avonds lopen. De vergadering begon om acht uur en dan verzamelden we hier hier op het hoekje van de Beijerlandse laan op Hillesluis. Dan gingen we met een man of twintig, of vijftien of dertig naar de Goudsesingel lopen. Rozenstraat door, bruggen over. Daar deed je wel een uur over. Maar je moest ook weer terug huppelen. Al kostte de tram maar zes centen, daar had je bijna een half brood voor. Om je een beeld te geven hoe moeilijk het was om partijwerk te doen, om actief te zijn, wat het van je eiste.

De CPH toendertijd had nevenorganisaties. Celvorming binnen andere groeperingen, posities binnen andere groeperingen zien te bemachtigen. Dat is al begonnen in '25/'26/'27. De RVO was zo'n soort methode om dat binnen de vakbeweging te bewerkstelligen. Er waren natuurlijk ook linkse kunstenaars en binnen die kunstenaars-groepering

trachtte je dan positie te veroveren. De zaak te sturen. Ook binnen de sport. Bijvoorbeeld de Olympiade in Berlijn in 1936. Dat was kort nadat Hitler aan de macht gekomen was. We hadden hier in de rotterdamse boksbond Arie en Dirk van Vliet zitten. Dat waren kommunisten en Arie was Europees kampioen boksen. Ze hebben bewerkt dat de Nederlandse boksbond niet deelnam aan de Olympiade in Duitsland. Dat kon je door zo iemand in een bestuur te hebben en daar voorstellen te doen en daar een speech te houden van: "Ja jongens, dat kunnen we toch niet doen". Dan gingen mensen die in hun achterhoofd hadden dat het toch wel link was en die in wezen toch wel anti-fascisties waren, mee met zo'n besluit. Dus de CPH werkte daar naar toe. Daar werden we voor gevreesd, de zogenaamde cellenbouw. Ze hadden het altijd over die cellenbouwers, de ratten. Voor ons was het een hele nuchtere zaak. Ik ben of word lid van de één of andere klup en ik ga binnen die klup mijn eigen standpunt verdedigen en proberen daar iets mee te bereiken. Zo krijg je dan de Internationale Rode Hulp en de Internationale Arbeiders Hulp. Neem nou bv. de hulp aan die textielstakers in Twente. Die mensen zaten zonder eten en wij hadden ook niet veel. Maar de IRH zorgde voor vluchtelingen en de IAH zorgde voor de internationale arbeidershulp. Dan gingen wij bij de winkeliers en de mensen die nog werkten eten ophalen. Verpakt eten of geld en we gingen die stakers ondersteunen door middel van het uitdelen van eten. Maar dat was natuurlijk voor zo'n naar verhouding kleine organisatie als de CPH, een ontzettende berg werk. Door die nevenorganisaties kon je andere mensen betrekken op niet-kommunistiese denkwijze, als het ware vanuit humane en sentimentele gronden. Je kon die mensen activiteiten laten ontwikkelen die toch in jouw kraam te pas kwamen. Dat was het streven en dat was toendertijd hoofdzakelijk het werk van de kommunisten.

Er kwamen ook intellectuelen naar de partij. Louis van Gasteren leidde samen met Paul Schuitema de agitprop. Schuitema verzorgde de decors en Louis van Gasteren regiseerde. Hij deed dat niet onder zijn eigen naam, maar hij had een schuilnaam. Zo waren er veel. Dick Elfers zorgde samen met Paul Schuitema en Joris Ivens voor foto's in de Tribune. Die intellectuelen kwamen zo'n beetje in 1932/'33 in de partij. Dat was toen de Sovjet-Unie wat meer gezicht kreeg. Toen zei die intellectueel: hé, daar is wat aan de hand. Is er toch misschien iets? Misschien moet ik daar relaties mee aanknopen met die kommunistiese partij. De goeien niet te na gesproken.

Was er niet een grote afstand tussen die intellectuelen en de arbeiders?

Als kader kreeg je het eerst te maken met die intellectuelen. Je wilde ze ergens bij betrekken. Je wilde geld uit hun zakken halen bij wijze van spreken. "We willen een pamflet uitgeven of we willen een vergadering voor vrouwen beleggen en daar hebben we een goed zaaltje voor nodig. Kunnen jullie dat niet bekostigen?" Er was een grote vergadering in het Verkooplokaal voor Sacco en Vanzetti. Maar we konden de huur niet betalen en dan vroegen we of zij zich garant wilden stellen. We noemden ze "goudvinken". Die afstand was toch niet zo heel groot, dat kwam voornamelijk door de instelling van die lui zelf. Ze zochten namelijk contact met ons. Joris Ivens bv. wilde met arbeiders werken. Hij wilde films maken over arbeiders, dus hij moest weten wat er onder die arbeiders leefde. Dat vond ik goed, daar moet je niet vijandig tegenover staan. Er waren ook mensen bij in de partij die vonden het salon-bolsjewieken, die zeiden van: "Het geld is wel prima, maar we moeten voorzichtig met ze zijn".

De motivatie van een werkeloze om in verzet te gaan lag anders dan de motivatie van een intellectueel. Voor die werkeloze was het noodzaak. Die intellectuelen werden salon-kommunisten genoemd als ze lid werden van de partij. Een salon voor 'n arbeider, was een grote afstand. Een arbeider had geen salon. Als kader had je al wat geproefd van literatuur en theorie. Dan ontdekte je ook dat ingenieur Struik een knappe bol was, waarvan je wat kon leren. Het respect voor die intellectuelen werd groter naar mate ze nauwere verbanden met je aangingen. We waren dikwijls heel groos met die intellectuelen. Dan zeiden we: "Zie je wel, ook hij stelt zich aan onze zijde". Het was een soort verbreding van de partij en andere mensen zeiden dan: "Het zijn toch niet allemaal klootzakken die kommunisten. Zelfs mensen die een goeie baan kunnen krijgen zetten zich er voor in." We hadden bv. artsen die lid waren van de partij. Die konden wel niet veel doen, maar als we bv. een zeeman hadden of een politieke vluchteling die ziek werd, dan konden we bij zo'n arts terecht. Dat was toch geweldig.

Intellectuelen waren toch belangrijk voor de partij. Louis van Gasteren was één van de grote toneelspelers van die tijd. Hij had de leiding over de agitprop en dat was technisch geweldig. Als er in het Verkooplokaal 1300 werkelozen, arbeiders waren en de agitprop had opgetreden en Louis de Visser had gesproken en de politie had een demonstratie verboden, dan zei Louis de Visser: "We gaan de straat op en ze kunnen ons

niet verbieden!" Dan stond die gang van het Verkooplokaal helemaal afgeschermd met politie met knuppels in de handen en daar moesten we door. Dan kwamen 1300 mensen uit die zaal, door die gang heen en die kregen allemaal op hun sodemieter aan de buitenkant. Die gasten douchden ze plat tegen de muren, zodat die hun klauwen niet meer kon-

Kommunistiese demonstratie op het Willemsplein 1933.

den heffen en ze niet meer konden slaan. Dan ging Louis de Visser voorop. Politie te paard en met motorfietsen, maar de demonstratie ging door. Niet aanvragen of we mogen demonstreren, we gingen demonstreren. Ze zeiden wel: partij van het lompenproletariaat, maar die jongens hadden niks te verliezen. Wat had je nou te verliezen? f 8,25 of f 8,75 had je te verliezen. De emotionaliteit lag ook anders. We bouwden een proletarische kultuur op. We hadden een ander kultuurpatroon binnen die revolutionaire beweging, binnen de partij. Gedeeltelijk vanuit Duitsland en gedeeltelijk vanuit de Sovjet-Unie. Een Brecht, een Eisler, een figuur als Heartfield, noem maar op, die hadden hun invloed binnen de arbeidersbeweging. Die intellektuelen brachten dat naar die arbeiders toe. Dat was de taak en de rol van de intellektuelen binnen de partij.

Je had bv. Links Richten. Dat is door Bertus Schmidt, Freek van Leeuwen, Jef Last, Bruintjes en door Dick Elfers op de achtergrond, opgericht.

Maar dat Links Richten was niet van de CPH.

Ja, kijk dat is nou gewoon die nevenorganisatie, die cellenpolitiek. Kijk die CPH had daar aanvankelijk één of twee of drie man in. Nou moet je niet denken dat dat een moeder was, die daar op geslagen werd, van: nou moet mijn zin doorgevoerd worden. Je moest ook souplesse hebben en dat ontbrak dikwijls nogal eens bij een aantal mensen. CPH'ers waren ook geen ideale mensen allemaal, dus die hadden weleens de verkeerde souplesse en die gingen er hard tegen in. Tegen mensen die niet op hun standpunt stonden. Maar voorwaarde was dat je een souplesse had. Ook binnen die kultuurorganisaties zoals wij dat noemden. Dat waren mensen van het toneel, mensen uit de schilderswereld zoals bv. Schotel. Hij was geen kommunist, hij is nooit lid van de CPH geweest, maar hij heeft hele goeie dingen gedaan. Hij heeft emigranten ondergebracht en

hij heeft werk van zichzelf beschikbaar gesteld voor de Internationale Rode Hulp. We hadden toch ook geld nodig en hun waren meestal de bron van het geld. Daarom noemden we ze goudvinken.

Wat was de rol van vrouwen?

Die vrouwenontwikkeling was niet zo groot. Die vrouwen speelden natuurlijk niet zo'n rol in de beweging. Er was wel een vrouwenbeweging, een vrouwenklup, maar dat was geen machtsfaktor, dat was geen grote beweging. Vrouwen, nou ja, het hele idee vanuit de samenleving naar de vrouw toe was heel anders. Ja, vrouwen hoorden thuis, dat was het algemene idee. Er kwamen altijd wel veel vrouwen. Ik schreef altijd onder de pamfletten die ik schreef: "Neem je vrouw mee naar de vergadering" of "Laat dit aan je vrouw lezen".

Was dat vanuit het idee van: als de vrouwen erachter staan wordt het sterker?

Ja, dan wordt het sterker. Ik zei altijd dat een staking gewonnen wordt in bed en in de keuken. Er waren er die boos werden als ik dat zei. Als die vrouw sympatiek tegenover haar man is en aardig is tegenover haar man en hij kan zijn seksuele leven uitleven met die vrouw samen en dat de verhouding tussen die twee goed is en het liefdesleven tussen die twee goed is en dat zij dus niet zegt: "Ja godverdomme, ga maar werken!" Die spanning van: ga jij nou nog niet werken en dat gestaak en dat gesodemierter altijd en jij altijd gestraft worden en ik zit er maar mee... Dus als die vrouw begreep wat er aan de hand was, dan werd de strijd een stuk lichter. Mijn vrouw stond er achter en die deed mee. Ze haalde geld op, ze was penningmeesteres voor de klup.

„DE HONGERROEP”

— ORGAAN —

van bij de Roode Vakbewegings-Oppositie „R.V.O.”, aangesloten

— Werklozen Agitatie-Comité's. Afd. Rotterdam. —

Onder Redactie der Plaatselijke leiding „R.V.O.”

Prijs 5 cent.

No. 1

Arie

Je had ook intellectuelen die sympatiseerden met de partij.

Was dat o.a. Jef Last?

Nee, die niet. Je had bv. dokters, architecten en ingenieurs. Zoals een dokter Dekhuizen, die is in het konsentratiekamp gestorven. Zijn vrouw zat geloof ik als SDAP'ister in de raad van Rotterdam. Hij was kommunist. Hij zat aan het eind van de Dortse Straatweg, op de hoek van de Brielselaan.

Dan had je verschillende architecten, advocaten en er waren ook balletdansers bij. Ik ging daar ook altijd naar de Glashaven, daar had je een heel goed danstheater. Die sympatiseerde met de beweging, die ondersteunde dat. Wij gingen daar naar toe, dat waren weer uitgezochte mensen met een steunlijst, want we mochten niet weten wie dat waren omdat ze bang waren dat er maatregelen tegen ze getroffen zouden worden of dat ze in diskrediet zouden worden gebracht. We haalden er soms een hoop geld vandaan. Ook toen we uit Spanje kwamen liep ik en nog iemand ook die gasten af. We gaven dan weleens een praatavondje over onze ervaringen. Jef Last deed dat ook op zijn manier hè, bij die intellectuelen. Maar die intellectuelen hoorden dan ook dat er gewone soldaten naar Spanje waren geweest. Jef Last was dan kapitein daar. Waar hollanders waren, daar zag je nooit geen Jef Last hoor. Hij moest niet bij die hollandse brigade wezen. Hij was altijd bij die spanjaarden en wat hij daar uitvrat? Wij gingen dan bv. bij zo'n architect of zo'n ingenieur of een advocaat langs. Die hadden als revolutionairen ook hun kringetje en dan spraken ze bij die of gene thuis af. Dan werden wij uitgenodigd om eens een avondje te komen diskussiëren over onze ervaringen in Spanje. Hoe zich dat volgens ons toegedragen had. Dan stond je weleens met je oren te klapperen en dan dacht je weleens bij je eigen: "Zijn jullie nou die revolutionairen?" Wat een bekrompen opvattingen dat ze hadden over de arbeidersbeweging, trots dat ze revolutionair waren.

Je had ook kriminelen die toch iets voelden voor de arbeidersbeweging. We hadden er o.a. een oplichter eerste klas bij. Dan liep ik bv. geld op te halen voor een kommunisties kinderkamp en dan ging je ook bij die gast langs. Hij liep ook aan het stempellokaal en is na de oorlog marktkoopman geworden. Hij had een ontzettende hekel aan werken in een kapitalistische maatschappij, maar hij was wel sociaalbewogen al was het op zijn manier. Hij was een rijzige figuur en was instrukteur geweest bij het Vreemdelingen Legioen. Dan ging je hem weleens voor ondersteuning vragen, maar dan liep hij aan de steun en dan zei hij: "Joh Arie, doe me een plezier en kom over een week terug. Ik heb zaakje aan de hand en dan komt het wel voor mekaar." Dan had hij weer een oplichterspraktijk aan de hand. Zo had hij gestempeld en daarna kwam je hem tegen en dan zag hij er toch gekloft uit joh, met een wandelstok. Dan ging je bij hem langs en dan lag hij zo f 25,- of f 50,- voor je op tafel. Je moest speciaal kloppen bij hem, want de bel ging niet. Ik zal maar zeggen: twee korte tikken en een lange tik en dan wist hij dat het goed volk was. Als hij wegging had hij geen luis om dood te drukken. En dan kwam je daar binnen en dan stond er een berg gebak op tafel. Dan lagen er een paar geeltjes op tafel, "Zo goed Arie?" vroeg hij dan. "Kom over een tijdje maar weer een keer kijken." En in de oorlog liep hij met een NSB-speldje op.

AMSTERDAM EN DE MAASECHO

De CPH was eigenlijk een partij met een waterhoofd. Alles was in Amsterdam gekonsentreerd. Het partijbestuur zetelde er, de Tribune werd er gedrukt en het grootste gedeelte van de leden en de sympatisanten woonden er. Je kan rustig zeggen dat de CPH een amsterdamse partij was. Op zich hoeft dat nog niet zo erg te zijn, maar die wanverhouding tussen Amsterdam en wat spottenderwijs "de provincie" werd genoemd, werd voortdurend verscherpt. Het partijapparaat zoog al het jonge talent uit het land op. Rotterdam zag menig gestaald kader naar de hoofdstad afreizen. Door die voortdurende aderlatingen bleef de rotterdamse afdeling op z'n kleinst. Daarbij kwam nog dat alles wat niet uit Amsterdam kwam met wantrouwen bekeken werd. Met het rotterdamse weekblad de Maasecho had de partijleiding de grootste moeite. De CPN is heden ten dage nog steeds niet van dit typiese amsterdamse chauvinisme genezen.

Bertus Schmidt

Was er binnen de partij een tegenstelling tussen Rotterdam en Amsterdam?

Ja, jaja, maar je moet ook niet vergeten dat bv. Louis de Visser oorspronkelijk een rotterdammer was, maar toen hij in de Tweede Kamer zat is hij in Den Haag gaan wonen. Alles wat een theoretiese basis had en er met verstand over kon praten, dat zat in Amsterdam. Dat was o.a. Wijnkoop. Wijnkoop was tenslotte ook een intellektueel. Hoe lag die verhouding tussen Amsterdam en Rotterdam?

Nou, dat was echt wel zo van: dan kwamen de amsterdamse kommissarissen eens even kijken en die kwamen dan de zaak weer eens overeind zetten. Dan was er iets niet goed gegaan of er was te weinig aktiviteit, want je moet natuurlijk niet denken dat zo'n partij nou een vloeiende reeks aktiviteiten voortbracht. Dat ging met ups en downs. Dan gaat het hier weer eens in een afdeling slecht en dan gaat het daar weer eens slecht en dan is er weer eens ruzie in het distriktbestuur. Dan bleek opeens dat de Sneevliet-partij teveel aantrekkingskracht had op bepaalde partijgenoten. Dan moest er een felle strijd geleverd worden tegen het trotskisme. Het was zo'n heksekettel, er was altijd wat te doen. Dat werd door Amsterdam in de gaten gehouden. Die hadden ook hun eigen moeilijkheden. Er zat daar een professor Mannoury, hele knappe professor, nou die werd ook van trotskisme beschuldigd. Ik heb daar één vergadering eens meegeemaakt met Mannoury, tjeetje man, nou ze zeggen hier wel eens: "je tjeft de tent uit" nou, daar konden ze er wel wat van. Maar dat hoorde er allemaal bij. Ja, arbeiders hebben wat dat betreft wat rauwere manieren, die pakken dat niet zo deftig aan als anderen. Dat is nou eenmaal zo en dat vind ik nou eenmaal helemaal niet erg.

Kees

Kijk, als er op een bepaald moment een telefoontje kwam uit Amsterdam: "Jongens, als jullie niet maken dat er voor 4 uur vanmiddag f 300,- in Amsterdam is, dan kan de krant vanavond niet verschijnen. Want die papiervent wil ons het papier niet leveren." Nou, wat moet je dan? Dan kreeg je zo'n telefoontje om één uur of half twee en ja, jesus christus. Nou de hele partij, wat dan nog bij elkaar te roepen was, gauw even op de fiets de anderen bij elkaar halen. "Joh, hier heb je een lijst met adressen en ga jij eens even kijken of je één of twee gulden of een tientje bij elkaar kunt krijgen". En dan was er om vier uur f 300,- in Amsterdam. Omdat je die goudvinken had kon dat. Met zulke situaties had je elk ogenblik te kampen.

Hoe lag de verhouding tussen Rotterdam en Amsterdam, omdat daar de partijleiding zat?

DE MAASECHO

ORGAAN DER COMMUNISTISCHE PARTIJ — HOLLAND

REVOLUTIONAIR ARBEIDERS WEEKBLAD VOOR ZUID-HOLLAND

Losse nummers 5 cent. Abonnement per maand 25 cent.
Per kwartaal f 0.65 Per jaar f 2.25
Bij vooruitbetaling. Gironummer 184910

Redactie en Administratie
Westerstraat 4a - Rotterdam

Advertenties: Gewone advertenties per regel f 0.25
Advertenties voor sympathiserende organisaties
10 regels f 0.75 Voor contracten speciaal laag tarief

Die was moeilijk, erg moeilijk. Er was maar één partij en dat was de amsterdamse partij. Als er hier een goeie funktionaris te voorschijn kwam, dan werd die altijd naar Amsterdam toe getrokken. Dat is aan de ene kant begrijpelijk, maar aan de andere kant ook fout. Als we dan helemaal niet zoveel goeie funktionarissen hadden dan werd er eens één uit Amsterdam hier naartoe gestuurd voor een poosje. Maar hij moest toch weer terug naar Amsterdam. Amsterdam floreerde, ja Amsterdam was de partij. Dat was een grote fout. Ik kan het begrijpen en ik begreep het toen ook wel. De Tribune was toendertijd een amsterdamse krant en de Waarheid is dat nog.

Wie heeft het initiatief genomen voor de Maasecho?

Dat heeft het distriktsbestuur gedaan in konflikt met Amsterdam. Daar waren ze het er aanvankelijk niet mee eens. Later hebben ze gezegd: "Nou probeer het dan maar en als jullie het inderdaad voor mekaar kunnen krijgen dan gaan wij ermee akkoord. Bewijs maar dat je het kan." Zo is dat dan gebeurd. Heel gebrekkig. Je moet je er niet teveel van voorstellen natuurlijk. Hoe dat functioneerde? Het was ook van: vandaag geen geld, zie maar weer dat we vandaag wat bij mekaar pompen. Dan moest je rekenen en dan ging je met steunlijsten naar het stempellokaal. Dat ging met 2 en 3 centen.

De Maasecho stuitte bij de amsterdamse leiding nogal op weerstand.

De Tribune zweefde op de grens van het bestaan. Er was altijd een tekort. Er moest altijd hulp geboden worden en die hulp moest uit het land komen. Amsterdam alleen en Noord-Holland konden het zich niet permiteren. Dus als er in Zuid-Holland een krant zou komen, zou dat een gevaar zijn voor de Tribune. Ze waren bang voor versnippering en daar zat een grond van waarheid in. Maar aan de andere kant bemoeilijkte de amsterdamse Tribune het werk van partijgenoten in Rotterdam en Zuid-Holland. De Tribune werd volgeschreven met nieuws uit Amsterdam en een rotterdammer had daar heel weinig steun aan. Dat was de aanleiding om een krant voor Rotterdam en Zuid-Holland op te bouwen. Amsterdam zag daar een gevaar in en bemoeilijkte dat. Ze waren bang dat het financieel niet haalbaar was en ook wilden ze een zekere controle op het blad hebben. Als er hier in Rotterdam bepaalde funktionarissen capaciteiten hadden dan werden ze naar Amsterdam getrokken. Dus we bleven hier in Rotterdam altijd bezig met het opleiden en aantrekken van kaders. Als die er eenmaal waren, dan werden ze weggezogen naar Amsterdam, waar ze ook een heel groot verbruikerspotentieel hadden. Ondanks dat heeft men hier in distrikt Zuid-Holland doorgezet dat de Maasecho er kwam. Er werden een aantal beperkingen opgelegd. Het zou eerst eens in de veertien dagen verschijnen en later een wekelijks orgaan worden. Wat er ook wel gebeurde was: dat er ook wel eens een enkele keer iemand uit Amsterdam kwam. Het distrikt zei dan: "We moeten hier iemand hebben met capaciteiten en een goede politieke instelling". En dan gebeurde het wel eens dat we een vrijgestelde kregen uit Amsterdam. Er is toendertijd de Roo geweest en Welzen uit Leiden en die kregen functies binnen de partij in Rotterdam. Die moesten dan o.a. die Maasecho in de gaten houden. In het distrikt Zuid-Holland zaten natuurlijk een aantal partijbestuurders die zitting hadden in het partijbestuur. Dus het partijbestuur had voldoende controle op wat er in Zuid-Holland gebeurde. Ze zagen die Maasecho meer als een materiële bedreiging dan als een politieke bedreiging. Ze zagen wel in dat het noodzakelijk was, maar de mogelijkheden waren in wezen niet aanwezig. We kregen geen cent voor de Maasecho. We moesten alles zelf bij elkaar zien te scharrelen en dat was een helse taak. Het besluit om de Maasecho uit te geven was op een distriktskonferentie genomen. Daar waren ook partijbestuurders aanwezig.

De Maasecho is met de huurstaking in de Tuinderstraat voor het eerst verschenen en heeft een paar jaar bestaan. We zaten hier met een aantal specifiek rotterdamse ak-

ties en bewegingen. Kijk, een havenstaking kon men vanuit Amsterdam meedirigeren, maar zo'n buurtactie, daaraan konden ze vanuit Amsterdam niks doen. We hadden in Rotterdam een grote actieve werklozenbeweging. De Maasecho heeft voor de partij een goeie inzet gehad. Dat heeft ook meegespeeld op het moreel van de partijgenoten, op het politiek besef, een eigen krant! Dat is waarschijnlijk door Amsterdam onderschat. Het typiese kenmerk van amsterdammers is dat ze erg chauvinisties zijn, ook nu nog. Mevrouw van Oort had een school voor schrijfmachine tikken. Ze gaf les aan gewone burgers, dat was haar bestaan. Maar ze had ook sympathieën voor de CPH en een aantal mensen, arbeiders en kaderleden, kregen van haar gratis les. Zo leerden wij tikken. Dan duikelden we hier of daar een oude schrijfmachine op want we hadden heel weinig. De politie kreeg onze bulletins in handen en kon precies zien op welke schrijfmachine die getikt was en wie het getikt had. Er waren maar zo weinig schrijfmachines toen. Dus die organisatie, dat werk, was allemaal heel primitief. We werkten ook met hectografeerbladen, ooit van gehoord? Een hectografeerblad is iets groter dan A4 en er lag een laag op van emulsie. Als je nou met een oostindiese-inkt-pen een manifest schreef, dan legde je dat als het nog een beetje nat was, met de inkt op die emulsie. Dan kwam die dus in zijn negatief erop en dan kon je daar ongeveer een vijftig, zestig zuivere afdrucken van maken. Dan zat die oostindiese-inkt in die emulsie. Zo konden wij manifesten maken. Dat kon iedereen en het werd dan ook veel gedaan. Een stencilapparaat hadden wij niet, dat was een weelde. Maar we maakten zelf stencilbakken, een zijden kous op een raam gespannen. Stencils kon je wel kopen. Dan maakte wij een plank van een oud tafelblad en daar legden we het papier op, op een stapeltje. Dan maakten we een scharnier op dat raam en rolden we met de hand de inkt er overheen. Op die manier konden we van zo'n stencil een honderd, tweehonderd afdrucken maken. Zo'n ding werd ook veel in de illegaliteit gebruikt, een zelfgemaakt stencilapparaat noemden we dat. Ook in de werklozentijd gebruikten we het. Werklozen konden dat maken want die hadden veel tijd en er waren heel veel handige jongens

Wij moeten vooruit en snel. Maas-Echo wordt dagblad voor Rotterdam.

Wie wil naar Moskou? WERFVOOR PARTIJ EN PERS

Het is een feit, dat de uitslag van de verkiezingen in Rotterdam — evenals in geheel Zuid-Holland — getoond heeft, dat de positie van de Communistische Partij aanzienlijk versterkt is. 12.000 stemmen tegenover 4.800 stemmen twee jaar geleden, het toont, dat wij niet meer de kleine partij zijn, maar wij op weg zijn om de bolsjewistische massapartij te worden. Het is een feit, dat de positie van de communistische pers in R'dam, de Tribune en onze Maasecho in vergelijking met twee jaar geleden vooruit zijn gegaan, dat wij een persapparaat zoowel voor bezorging als redactioneel hebben.

Deze feiten, die klaar en duidelijk zijn, toonen, dat ons arbeidsveld echter veel — en veel ruimer is dan thans, dat de partij

en haar pers nog veel grootere massa's van de R'damsche bevoiking moeten bereiken.

Moeten, want de pers onzer tegenstanders hier is machtig: de Voorwaarts, Dagblad v. Rotterdam, Nieuwsblad.

Moeten want een deel van de arbeiders, beu van het reformistisch verraad in kleinste kwaad spelen, bedankt voor de Arbeiderspers en zakt af naar andere bladen.

Moeten want de ernst van het moment verplicht ons onze pers, die een zoo snelle en goede organisator is, uit te breiden.

Niettemin is het evenzoo een feit, dat het aantal abonné's op Tribune en Maasecho stagneert, niet genoeg vooruit gaat!

De eenige oorzaak is hiervoor niet voldoende activiteit voor de pers, geen systematische werfcampagne voor partij en pers, geen systematisch huisbezoek, inplaats daarvan al-

leen straat-propaganda.

Toestand moet anders worden.

Er is de actie voor het groot krantenbedrijf van de Tribune, ondanks verkiezingen doorgezeten, 't zij in stilte. Er is de actie voor abonné's winnen, de wedloop om de reis naar de Sowjet-Unie. Drie kameraden in R'dam zijn pas gestart!

Er is nu het uitzicht, dat de Maasecho dagblad wordt, zoodra de partij erin slaagt

1000 nieuwe Tribune-,
500 nieuwe Maasecho-
abonné's te winnen.

Een dagblad voor Rotterdam dus, waarin het speciale nieuws en de bijzondere aard van onze havenstad ten volle tot uiting kunnen komen, waardoor wij ten volle met welk ander R'damsch blad ook kunnen concurreren.

Hiervoor moet thans alle kracht worden ingespannen, dit doel moet worden bereikt.

Maar dit beteekent niet, dat wij van onze partij een colportagevereniging moeten maken. We moeten de actie voor de pers ver-

binden en inschakelen van het geheele werk der partij en speciaal aan de werfactie. Hierbij moet voor alles gezorgd worden, dat het louter agitatie- en propagandawerk (dat door de verkiezingen zeer toegenomen is) vervangen wordt door de actie zelve! Naar de bedrijven! en de bedrijfsarbeiders.

Speciaal het veronachtzaamde werk van huisbezoek, regelmatig moet toegepast worden. De secties en cellen hebben deze week dienaangaande duidelijke richtlijnen van het districtsbestuur ontvangen.

AAN DEN SLAG, KAMERADEN,
VOOR PARTIJ EN PERS.

NAAR HET GROOT KRANTENBEDRIJF.

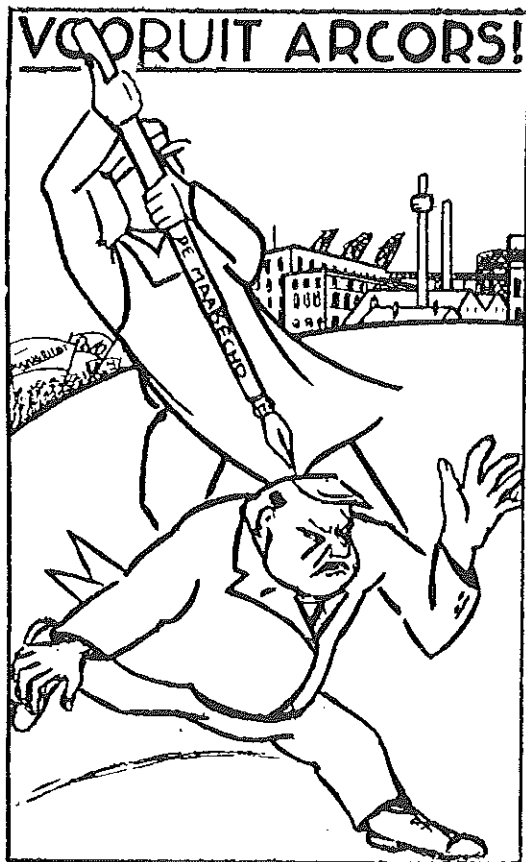
NAAR DE BOLSJEWISTISCHE MASSA-PARTIJ.

DE MAAS-ECHO TOT DAGBLAD.

Zóó werd gecolporteed en zóó moet het weer worden.

tussen dikwijls. Het was de cel die dat allemaal organiseerde. Ik heb het meegemaakt toen de Tribune verboden werd. Toen hebben wij wekenlang een illegale Tribune uitgegeven. Die werd gedrukt in het ruim van een rijnschip hier in de Binnenhaven. Wij zaten beneden in die schuit en daar hadden wij die apparaten opgesteld. We hadden drie van die zelfgemaakte dingen. Dan stonden wij beneden in dat ruim 's nachts die dingen te drukken. Dat was in juli 1934.

STENO „GROOTE“

**Werkloozen en
Ontslagen**

**Kantoorbed. belangrijke
Korting**

Mevr. Ort.

Henegouwerlaan 65

Tekening uit "De Maasecho" juni 1933. Advertentie uit "De Maasecho" nr 11 1931.

Hoe kwamen jullie aan de copij?

Die maakten we zelf. We schreven hem zelf. Dat was ook een voordeel van dat je arbeiders ontwikkelde in het schrijven van artikelen en manifesten. Wij hadden toen binnen de Tribune ook arbeiderscorrespondenten. Dat werd heel erg benadrukt: Arcors, Arcors, Arcors! Maak dat je Arcors hebt! In elke cel werd iemand aangewezen die zich moest ontwikkelen. Als er bv. een mannetje was die bleu was in het diskussiëren of een mannetje die niet aan de poort dorst te staan of die niet dorst te gaan kalken dan was die man geschikt voor dat soort werk. Uitkienen waar je de beste mensen voor hebt. Nou en dan moest die man zorgen voor het ontwikkelen van een arcors-apparaat. Dus iedereen leerde artikelen schrijven, iedereen leerde manifesten schrijven, of althans een groot deel.

We probeerden voor de Maasecho ook advertenties te krijgen. Maar als er iemand in de krant adverteerde, een winkelier die we eens overgehaald hadden, dan kreeg hij van de burgerlijke organisaties een brief thuis of hij wel wist waar hij mee bezig was. Die man werd dan bedreigd omdat hij adverteerde in de Tribune of de Maasecho.

We maakten regelmatig brochures en als je je nou eens voorstelt: ik heb 400 brochures verkocht over het Dimitrov-proces. Die brochure kostte één dubbeltje en dan had ik een kaart bij me en dan deed die man er vier weken over om dat dubbeltje te betalen. Dan betaalde hij elke week 2½ cent en dan schreef ik op: brochure voor Pietersen, 2½ cent. Volgende week weer een kruisje, weer 2½ cent. Na vier weken had ik een dubbeltje binnen voor de brochure die ik verkocht had. Zo moesten wij werken.

MARXISTISCHE ARBEIDERSCHOOL

De Marxistiese Arbeiders School was een duitse uitvinding. In Amsterdam en Rotterdam zijn in het begin van de jaren dertig deze scholen opgericht. In Rotterdam zat de MAS in de Schildersteeg. Op de MAS werd de kursisten de beginselen van het marxisme/leninisme bijgebracht. Ook werd de algemene ontwikkeling van de arbeiders bijgespij-

kerd bv. door het geven van taalkursussen. Er konden eveneens schriftelijke cursussen gevolgd worden. Er werd gewerkt aan de hand van lezingen, stencils en kleine brochures bv. "Wat willen de Communisten?", een cursus in 6 delen uit 1932. De lezingen werden verzorgd door geleerde partijleden zoals mr. Alex de Leeuw, professor G. Mannoury en ingenieur A. Struik. In Rotterdam was Jan van Weelden de grote motor achter de onderneming.

Bertus Schmidt

Die Marxistiese Arbeiders School was een initiatief uit Amsterdam. Muizenberg, Ina Prins en Jan van Weelden hadden dat opgenomen. Ik kwam ze een keer tegen en toen vroegen ze aan mij of ik mee wilde doen. Dat heb ik toen gedaan. Ik was natuurlijk niet elke dag, elke week actief in de partij. Dat ging met ups en downs. Dan was je weer eens heel erg betrokken bij iets en dan nam je weer eens afstand. Het was gewoon niet vol te houden. Het vrat energie. Ik ben dus mee gaan doen met die MAS en toen zei Jan: "Nou, jij bent een mooie penningmeester". Dat vond ik allang best, want ik moest dus altijd om mijn baan denken. Ik had dat tweede leven en dat moest beschermd worden. Als penningmeester kon je lekker voor het geld zorgen en dan trad je niet zo in de openbaarheid. Het is erg leuk geweest. In Amsterdam was het trouwens ook erg goed. Maar daar hadden ze natuurlijk een enorm arsenaal aan sprekers over alle mogelijke onderwerpen. In die tijd werd er echt veel werk gemaakt van de theorie. Bij de mensen die het beheersten zat echt wel een stevige theoretische basis. Als je iets vroeg over dialekties materialisme of histories materialisme, echt wel moeilijke begrippen, nou dan konden ze je dat wel eens even vertellen. Er werd ook veel meer aan scholing gedaan. Bij ons zat er ook meer achter dat we wilden proberen die mensen iets te leren. Dat hoefde geen frans, Duits of engels te zijn, al is dat wel belangrijk. Dat was toen ook al belangrijk want partijgenoten die Duits kenden hadden al een streepje voor, omdat ze in staat waren kommunistiese tijdschriften uit Duitsland of Engeland of Frankrijk te ontvangen en te lezen. Daar konden ze stukken uithalen en op die manier bleven ze helemaal bij. Wij wilden juist proberen wat we zelf hadden geleerd verder te ontwikkelen en over te brengen op anderen. Dan moest je nog maar afwachten wat daarvan terecht kwam. Nou ja, iemand die een gezond stel hersens heeft en die er belangstelling voor heeft, daarbij blijft dat wel hangen.

M. A. S. ROTTERDAM

Op DONDERDAG 24 OCT.
Zeer belangrijke DISCUSSIE-
AVOND in de Schildersteeg.

Onderwerp:

„Marxisme en

Nationale Verdediging“.

Inleider Jan van Weelden

Aanvang 8 uur. Toegang 5 cent.

M. A. S. CENTRUM

SCHILDERSTEEG 20 b

DONDERDAG 31 OCT .8 u.

J. HOFFMAN

Wat is Devaluatie?

Haar betekenis voor de arbeiders-
klasse.

Uit de Organisaties.

MARXISTISCHE ARBEIDERSSCHOOL
Schilderssteeg 20b, Rotterdam

Voor de maand December staan de volgende cursussen op het programma:

Dinsdag 2 keer: Nationaal-Socialisme door Mr. S de Jong. Maandag: De crisispolitiek der Ned. Regeering door van Dam. Donderdag: Problemen der proletarische Dictatuur van Weelden. Uit de geschiedenis der Arbeidersbeweging door L. de Visser. Zondagsmorgens: Geschiedenis der prol. Jeugdbew. door Schmidt. Woensdagavond: Esperanto-cursus. Vrijdagavond: Duitse les. Donderdagavond: Voor de arbeidersvrouwen is er eens in de 14 dagen speciale vrouwencursus.

Advertenties uit "De Maasecho" oktober 1935 en een advertentie uit "De Maasecho" december 1933.

Was het idee achter de MAS om arbeiders te scholen?

Ja, echt om arbeiders te scholen, om ze wat bij te brengen. In de eerste plaats over economische vraagstukken, sociale vraagstukken en ook kulturele vraagstukken. De economie en de sociale politiek stonden natuurlijk wel voorop, omdat die in verbinding lagen met de strijd van de kommunisten. Nou en we hadden daar een prachtige bibliotheek, hoe ze die bij elkaar gekregen hebben? Het waren wel oude rot-boeken, maar het waren goeie boeken. Die hebben ze toch maar allemaal bij elkaar gekregen, en er mee gesjouwd en er schappen voor gemaakt en ingericht. Het zag er allemaal wel leuk uit. Er waren toch nog wel wat vertrekjes in dat oude rot-pand, daar zaten natuurlijk ook wel allerlei mensen te lezen en met elkaar te diskussiëren. Je moet natuurlijk niet vergeten, het was een hele merkwaardige en roerige tijd. Die Spaanse Burgeroorlog begon zo in 1936. Wij hadden ook altijd nog wel wat aanloop uit die Zee-mansclub, daar zaten hoofdzakelijk kommunistiese zeelui. Die zaten daar ook maar met hun ziel onder hun arm en die zakten dan naar ons af. Die kwamen bij ons een beetje

lezen of praten en ze konden ook schaken en dammen. Toen die Spaanse Burgeroorlog aan de gang was, hebben wij geprobeerd een bataljon te sturen. Toen zag je de één na de ander verdwijnen en nooit meer terugkeren.

Dat idee van de MAS, kwam dat uit Duitsland?

Ja, dat kwam uit Duitsland. Denk erom, Duitsland had een enorm reservoir aan denkbeelden. De Kommunistische Partij in Duitsland, daar kon je U tegen zeggen, dat was echt een enorme partij. Ongelooflijk sterk, ook in de industriegebieden. Er zat nog wel wat intellect bij ook en er werd nogal wat uitgedacht. Dat was echt niet alleen van Moskou afhankelijk.

Kees

Er is een Marxistiese Arbeiders School geweest. Die MAS werd geleid door Prins Willekes McDonald. Ze was vertaalster en schrijfster. Vertaalde hoofdzakelijk russiese boeken. Die MAS hier in Rotterdam werd geleid door Jan van Weelden, die in Moskou een opleiding had gehad. Naar de MAS gingen veel werkelozen. Er was een hele bibliotheek en je kon daar alle marxistische en klassieke literatuur lezen. En zo kreeg je dus daar een mogelijkheid om je verder te bekwamen. Er waren mensen die ontdekt werden in de cellen of aan de stempellokalen, die een literaire opbouw hadden. Dat gingen we ondersteunen. Ze kregen dan les van Prins Willekes McDonalds en van Jan van Weelden in hoe ze moesten schrijven en hoe ze brochures moesten schrijven. Er werd scholing gegeven o.a. in de nederlandse taal. Dat kon omdat we veel vrije tijd hadden als werkelozen. Je kon daar 's morgens na het stempelen al mee beginnen. En dat ging door in de middag en in de avond. We lieten dan bv. bepaalde schrijvers die links waren, zoals Jef Last, komen. We lieten ze over hun boeken vertellen. We hadden ook partijbestuurders zoals ingenieur Struik die we lieten komen. Dat waren hele goeie marxisten. Ze waren theoreties goed geschoold en ze hadden een goeie inzet.

En daar had je het weer, het is Paul de Groot geweest die de MAS, die ook in Amsterdam een hele grote faktor was, de nek omgedraaid heeft. Paul de Groot was bang dat er binnen die MAS een fractie gevormd zou worden. Want in de CPH hebben ze altijd fractie-angst gehad. Er zat wel een bron van waarheid in. Kijk, als iemand binnen de partij niet meer kon funktionieren doordat hij konflikten had, dan wou die toch actief blijven. Dan ging hij naar de MAS en daar kon hij toch een beetje aan de zijlijn meedraaien. Dan kon hij toch wel het één en ander doen. Er waren inderdaad wel een aantal figuren die het met de partijlijn niet helemaal eens waren en die dan binnen de MAS een werktaak op zich namen. En toen heeft Paul de Groot, die daar een gevaar in zag, de MAS als het ware vernietigd. Heeft hij binnen het partijbestuur zo gewerkt dat die MAS opgeheven moest worden. Maar voor mij was het een heel belangrijk orgaan. Dat soort dingen konden dus gewoon in de CPH.

Ja dat kon.

Werd er over de opheffing van de MAS niet gediskussieerd?

Ja, daar werd over gediskussieerd. Maar er zijn natuurlijk vele wegen die naar Rome leiden. Dan kan je natuurlijk tegen een aantal partijgenoten die daarbinnen werken zeggen: "Luister eens, wij hebben belangrijk werk te doen. Je bent nou wel bezig met die MAS, maar het werk bij die graansilo is belangrijker." En die partijgenoot werd overtuigd. Er zijn veel wegen, er zijn veel tactieken binnen zo'n kader. Zo ging dat.

HET SOCIALISTIESE MOEDERLAND

Veel arbeiders stonden in die tijd sympatiek tegenover de Sovjet-Unie. Ze zagen de nieuwe arbeidersstaat als hun eigen vaderland. Er zijn nogal wat nederlanders, waaronder ook een aantal rotterdammers, naar de Sovjet-Unie geweest. Ze gingen om verschillende redenen. In het prille begin van de sovjet-republiek onderhield de etser Proost/Jansen (Jansen was zijn schuilnaam) de verbinding tussen de Komintern en de CPH. Proost/Jansen kreeg later een belangrijke functie in de rotterdamse afdeling. Het rotterdamse CJB-lid Jan van Weelden werd door de partij uitgezonden om een stoomkursus te volgen van 6 maanden aan de Lenin-universiteit in Moskou. Het latere rotterdamse gemeenteraadslid Wim Reuderink werkte mee aan de industriële opbouw in de Koezbas.

In Nederland kreeg de sympatie voor de Sovjet-Unie gestalte in de Vereniging Vrienden Van de Sovjet-Unie, de VVSU. De VVSU werd in het voorjaar van 1931 gesticht en was een voortzetting van de Vereniging Voor Volks Cultuur. Binnen de kortste keren was de VVSU een bloeiende vereniging met een prachtig geïllustreerd blad: "Rusland van heden". In 1934 bereikte dat blad een topoplage van 22.000 exemplaren. Jaarlijks zond de vereniging twee arbeidersdelegaties naar de Sovjet-Unie, in mei en november. De bedoeling was dat uit de grote bedrijven arbeiders afgevaardigd werden, die dan

met eigen ogen konden zien hoe in de Sovjet-Unie het socialisme werd opgebouwd. Na hun terugkomst deden de arbeiders verslag van hun bevindingen op openbare vergaderingen, in brochures zoals "Wat zagen vijf hollandse arbeiders in de Sovjet-Unie?" en in de film "Arbeidersdelegatie". De VVSU was bijzonder actief. Op zondagochtenden werden er regelmatig speelfilms uit de Sovjet-Unie gedraaid, waaronder natuurlijk de klassieken van Eisenstein zoals de Pantserkruiser "Potemkin" en "October". Naast die speelfilms werden er sovjet-filmjournaals vertoond met nieuwtjes over de socialistiese opbouw. Ook werden er russiese agitprop-scènes gespeeld door theatergroepen van VVSU-afdelingen. Eens per jaar werd er een landdag georganiseerd in Amersfoort, waar soms wel 10.000 man op afkwamen. Naast propaganda voor de Sovjet-Unie drong de VVSU bij de regering vooral aan op de erkenning van de Sovjet-Unie. De VVSU werd evenals zovele andere organisaties getroffen door het ambtenarenverbod van Colijn.

Propagandawagen van de VVSU.

Meereke

Ik ben vanaf mijn jeugd een Sovjet-Unie-knokker geweest. Ik heb ook nog met de bus in mijn handen gestaan voor het hongerende Rusland. Toen waren we twaalf jaar. En ik heb kleding opgehaald voor het hongerende Rusland, omdat ze geen kleding hadden, met paard en wagen en een grote bel eraan. Dat was in 1922, in die hongertijd. Het was geloof ik een actie van de CPH, maar dat weet ik niet meer zeker. Ik was nog een kind en toen heb ik met die bus in mijn handen bij de Maasbrug gestaan. In de dikke sneeuw en blubber. Hongerend Rusland, geld opgehaald. Toen heb ik daar gestaan van 12 tot 4 en 's zomers met een paard en wagen met een groot bord erop van: "Kleding-inzameling voor Rusland". Daar heb ik ook nog aan meegedaan, overal bellen en pakjes aanpakken of kleding.

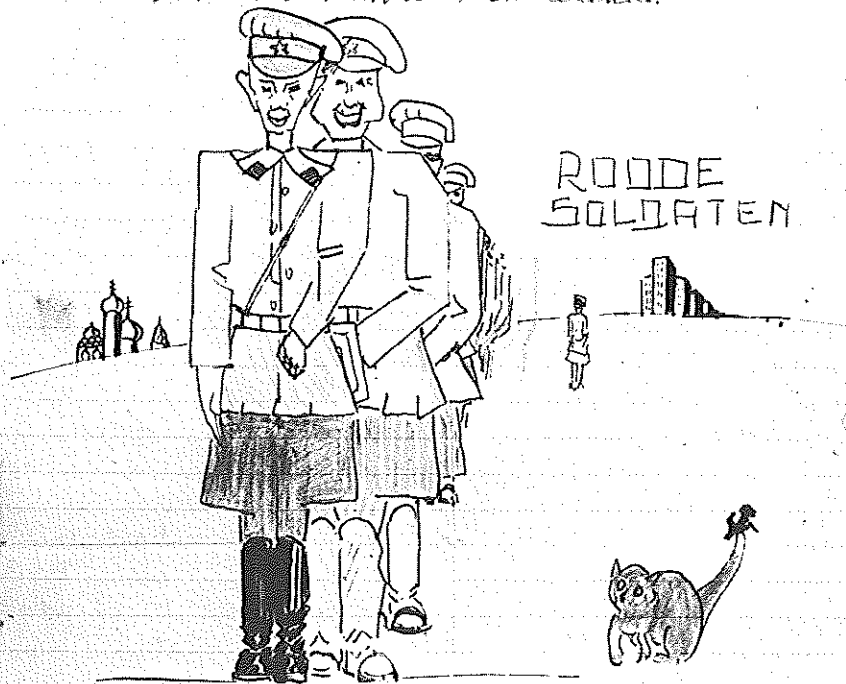
Ik ben er vorig jaar geweest. Ik kan nog steeds niet hebben als ze de Sovjet-Unie kraken.

Bertus Schmidt

Dat is het bespottelijke aan die anti-propaganda, dat we geld uit Moskou kregen. Dat is zo iets belachelijks. Je kon je er nauwelijks tegen verweren, want niemand geloofde wat je zei. Maar in Moskou zeiden ze: "Ja, je zit daar en je lost het zelf maar op".

De Tribune en later het Volksdagblad zat toen aan de lopende band in de financiële moeilijkheden. Daar moesten altijd akties voor gevoerd worden, en ik geef je de verzekering dat die centen allemaal op tafel kwamen uit de hele enge budgetten van de arbeiders, uit hun portemonnee met dubbeltjes en kwartjes. Als er geld moest komen, dan kwam het er. Dat was met de Arbeiderspers precies eender. Aan het Hekelveld hebben ze dat gebouw kunnen betalen met de centjes van de arbeiders. Het gekke is, van hen zeiden ze: het is van de arbeiders en van ons zeiden ze: het is van Moskou. Je kon je er niet tegen verweren, want niemand geloofde je. Iedereen dacht, die krijgen honderdduizenden guldens uit Moskou. Nou die keek wel uit, die hadden het zelf veel te hard nodig.

dat een Simon nabekomen.

*Kulke broeken hebben die hier.
 Dat een je moss nabekomen, Simon, en
 schuldern ook. Gas Grys of groen - ~~pink~~.
 Broek Konkerblauw
 schoenen zwart.
 Het rooi sand zwart (van de
 riem bruin.
 gezicht gul
 puntje van de kraag rooi.
 probeer maar.
 Een handje van Han die
 er haast niet onder mitriet als die soldat
 Jan.*

Cue jongens!!

Simon en Theo.

Ik ken al niet meerschrijven ook. Zien jullie dat. 't Is al weeren heele tijd geleden dat ik Simon en Theo heb gezien, en dan zou je haast vergeten hoe je het schrijven moet! 't Is zeker wel heel raar dat ik niet thuis komt. Maar Vader en Moeder zullen je wel vertellen waar ik ben. Hier is het heel erg mooi. O, zoo mooi. Heele groote oossen zijn hier. Net als in de boeken. Uren kan je erin loopen zonder iets anders te zien als boomen. Die zijn torenhoog. Het ruikt er zoo lekker als je er onder loopt. Als ik terug kom zal ik jullie alles wel vertellen, Maar dat duurt nog wel

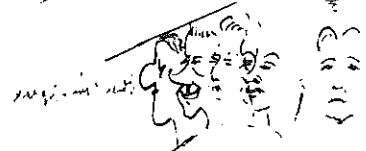
een tijdje. Eerst sneeuw zien!! En, Theo, kan je nou al lezen. Je moet mij maar eens gauween briefje schrijven. EN SIMON OOK. Doen jullie dat? Ja natuurlijk!

Nou jongens, bij de volgende brief weer een briefje voor jullie. Welgefelicitteerd met Marie!

En inder zez jij dienie voor mij gezag?

EEN STEVIGE HAND
 VAN DE
 JULLIE
 VAN DE BIKER

Jan.

Fragmenten uit brieven van Jan van Weelden uit de Sovjet-Unie aan z'n stiefbroertjes.

Er werd ook wel gezegd: "Als je het daar dan zo goed vindt, waarvoor ga je er dan niet naar toe?" Ja, ze zagen je aankomen. Ze zeiden: "Ga jij maar in je eigen land wat proberen". Dat is toch logies. Enkelen zijn er wel eens terecht gekomen, Fanny de Graaf bv. maar die kende de taal erg goed. Hij heeft toen op de universiteit van Moskou gewerkt en hij heeft toen radiopraatjes gehouden. Dat kon wel eens een keer-tje. En Reuderink, die kommunisties gemeenteraadslid is geweest, is in Koezbas ge-

weest. Dat was een nieuw industriegebied in het hartje van de Sovjet-Unie. Hij heeft daar als werktuigbouwkundige gewerkt. Anton Struik heeft hetzelfde gedaan. Ook aan één of andere stuwdam meegewerkt. Maar die kwamen allemaal weer terug, niet omdat ze het daar zo rot vonden, maar ze moesten allemaal weer terug. "Ga je revolutie in je eigen land maar voorbereiden." Keihard. Dat is ook de moeilijkheid geweest in 1940, toen er een heleboel leiders van kommunistiese partijen moesten onderduiken of vluchten. Dat het zo moeilijk was om naar de Sovjet-Unie te komen lag gewoon aan het idee dat je het in je eigen land moest opknappen. Dat is wel heel beroerd geweest allemaal. Er waren er een heleboel, vooral in Duitsland toen Hitler aan de macht kwam, die niet weg konden komen. Als ze in Finland, Noorwegen of Zweden terecht kwamen hadden ze nog een kansje om het te overleven. Maar alles wat naar het westen werd gedreven naar Frankrijk, werd natuurlijk vroeg of laat gepakt.

Kees

De Russiese Revolutie maakte een geweldige indruk op je. Je moet niet vergeten dat het voor de arbeiders een geweldig perspectief opende. Dat was het, daar gebeurde het, daar klampte je je aan vast. De mogelijkheid was er dat arbeiders iets gingen doen. Er was een grote liefde voor de Sovjet-Unie en een grote opofferingsgezindheid. Je klampte je er aan vast, het was een grote houvast. Je had toendertijd ook de Vrienden Van de Sovjet-Unie, dat was een grote organisatie. Er gingen delegaties naar de Sovjet-Unie en er gingen ook havenarbeiders naar de Sovjet-Unie. Er gingen gewone mensen, ze werden gekozen in vergaderingen uit de bedrijven. Meestal arbeiders die in bedrijven een belangrijke rol speelden. Jan Klein, ik ken er zo een aantal. Ze gingen daar kijken, praten en diskussiëren. Ze werden daar rondgeleid natuurlijk, er was ook een stuk show bij.

Er was natuurlijk ook een verschil tussen arbeiders die vanuit de bedrijven daar naar toe gingen en partijleden.

Die gingen meestal mee natuurlijk. Er gingen een aantal mensen uit de partij daar naar toe. Er gingen ook partijgenoten om opgeleid te worden in de Sovjet-Unie. Die gingen naar de universiteit en kregen politieke scholing. Ik heb er eens voor op de nominatie gestaan, maar ik ging er net niet heen. Dat vond ik niet erg. Die Sovjet-Unie was een heel belangrijk punt in ons leven in die jaren.

Was het nou zo dat je er alles van verwachtte?

Veel, maar je moet niet vergeten dat we vanuit de Sovjet-Unie werden voorzien van literatuur. Er is door boekhandel Progress, die in nauwe relatie stond met Pegasus, ontzettend veel theoretiese en ideologische literatuur verspreid in Nederland. Bijna alles wat op marxisties en leninisties gebied verspreid werd, dat kwam uit de Sovjet-Unie. Nou, dat was natuurlijk een geweldige ondersteuning. Maar niet alleen dat, ook de Rundschau die in Duitsland gedrukt werd, werd prakties helemaal door de Komintern voorbereid en waarschijnlijk ook gefinancierd. Dat kon alleen maar omdat die Sovjet-Unie er was. Die Sovjet-Unie was een geweldige steun. Zoals de film de Potemkin, dat was een steun om ons werk te doen. Het feit dat er dus later politieke vluchtelingen uit Zuid-Amerika of uit andere landen naar de Sovjet-Unie konden om daar verder te leven. Omdat ze in hun eigen land niet meer konden blijven. Dat was toch een geweldige zaak.

Dat Dimitrov naar Rotterdam kwam. Ik heb nog met Dimitrov een discussie gehad. Het is heel vreemd, want ik wist niet dat het Dimitrov was. Dat moet ik erbij zeggen. Hij kwam hier praten over de eenheid van de sociaal-demokratiese en kommunistiese arbeiders. Wij hadden een verkeerde politiek gevolgd. Wij zeiden: sociaal-fascisten tegen de sociaal-demokraten. Fout! Dimitrov kwam daarover diskussiëren. "Waar zijn jullie mee bezig? Dit is een kritiek punt. We moeten gaan diskussiëren over de vraag van de eenheid. Dat is belangrijk! Ze hebben fouten, maar we moeten op het ogenblik die fouten even vergeten. Er is op het ogenblik een grotere fout aan de gang in de wereld. Dat is het fascisme. Dus eerst die grote fout oplossen." Kijk, dat dat mogelijk was. Dat werd vanuit de Sovjet-Unie georganiseerd. Het Plenum van de Internationale was in Moskou gevestigd. Daar keek je naar. Een mens heeft toch een perspectief nodig, een mens heeft toch een ding nodig waar hij zich aan vast kan pakken, een strohalm. Daarom is bij die oude kommunisten die Sovjet-Unie zo heilig. Daarbij moet je niet vergeten: die omsluiting van de Sovjet-Unie door al die internationale machten. 33 landen die rondom de Sovjet-Unie hun leger opgetrokken hadden, een boycot, een blokkade. Wij zagen dat. Zie je wel, diezelfde vijanden die ons belagen, die ons in armoede laten leven, die ons vernietigen, die blokkeren de Sovjet-Unie. Dus de vijand van mijn vijand kan mijn vriend zijn. Daarom werd ik ook lid van de CPH. Omdat die partij aangesloten was bij de Derde Internationale. De machtsfactor sprak toch wel de arbeiders aan. Dat

daar iets bereikt was. En als je goed naar me luistert, dan ben ik nog een vriend van de Sovjet-Unie. Dat wil zeggen: ik heb wel kritiek op mijn vrienden, ik zie de fouten van mijn vrienden wel en daardoor ben ik misschien wel een hele goede vriend.

V. V. S. U. R O I T E R D A N.

Bezoekt de groote openbare Vergadering in het Verkoop lokaal op
WOENSDAG 20 Dec. v.d.
waar de November arbeiders delegatie die zoo juist uit de Sovjet-Unie
terug gekeerd is zal spreken.

IN MASSA NAAR DEZE VERGADERING! TOEGANG VERKLOECZEN 5 cts.

U krygen bericht, dat de V.V.S.U. ZONDAG-MORGEN 17 DECEMBER
in het ROXY THEATER, de film vertoont van " HET GELE PASPOORT " en een
film JOORNAL.

VERDER, MUZIEK en DECLAMATIE.

Voor KINDERRECHT is gezorgd.

KLUKKE voor WERKLOOZE 25 cent (kan in terrynen betaald worden)

BEZOEK IN MASSA DEZEN FILM OCHTEND.

Aankondigingen voor bijeenkomsten van de VVSU uit werklozenkranten "De Kameraad" en "Het Eenheidsfront".

Henk Bruintjes

Je bekeek de Russiese Revolutie als een goede stap op weg naar een betere wereld. Vooral m'n vriend Bertus Meijer. Want dat Moskou was Bertus z'n geloof geworden joh. Daar geloofde hij zo geweldig in. Ook bv. in de romans van Dostojevski en vooral Gorki. Het waren een soort voorbeelden voor hem. Hoe je feitelijk dat schrijven moest doen. Hij heeft het ook geprobeerd met dat boek "Mischa".

Bram van de Haterd

*Je had toendertijd een bakker op de Crooswijkseweg en die verkocht brood, gebakken van russies graan. Dat was goedkoper. Hij had geen echte bakkerij, het was meer zo-
maar een winkel. En dan had je ook nog Wim van de Voorden. Die liep met petroleum op Zuid en dan riep hij: "3 cent één liter petroleum uit de Sovjet-Unie!" Hij woonde ook in Crooswijk. Hij heeft ook nog gedichten gemaakt en het voorwoord geschreven bij de gedichtenbundel "Schaduw der Stad" die ik samen met Jo Groos gemaakt heb. De Sovjet-Unie was toen het voorland van vooral kommunisten.*

DE INTERNATIONALE ZEEMANSCLUB

Aan de Willemskade in Rotterdam was de Internationale Zeemansclub gevestigd. Voorzitter van die zeemansclub was de kommunist Joop Schaap. Zeelieden waren toendertijd een roerig volkje en ze speelden een belangrijke rol in de revolutionaire beweging. Veel zeelieden waren aangesloten bij de Internationale für Seeleute und Hafenaarbeiter. Deze organisatie was op haar beurt weer aangesloten bij de Rode Vakbonds Internationale. Rotterdam, als grote havenstad, was één van de centra van een netwerk wat zich uitstreckte over alle havensteden van de wereld. Vanuit Rotterdam namen duitse zeelieden illegaal materiaal mee naar havensteden als Hamburg en Bremen. Rijnschippers namen pamfletten en ander drukwerk mee voor het Roergebied. Rotterdamse havenarbeiders stopten pamfletten tussen de lading van schepen die naar Duitsland koersten. Vanuit de zeemansclub werd ook contact gezocht met de indonesiese bemanningsleden van de cruise-schepen van de Rotterdamsche Lloyd. En vanuit diezelfde club werd ook de sabotage aan boord van schepen die munitie voor Franco vervoerden georganiseerd. De zeemansclub was de spil in het illegale werk van de CPH in Rotterdam.

Meereke

Ja, wij hadden een duitse jongen in de groep zitten en die vaarde op een sleepboot. Franz Mark. Dat was in de jeugd. We hebben nooit meer wat gehoord. Hij bracht ook liedjes mee uit Duitsland en die leerden wij dan van hem. Hij kwam als koerier eigenlijk. Hij vaarde wel op die boten. Als hij kwam dan zocht hij altijd mijn broer op. Nou en dan vertelde hij alles te uit en te na over hoe het in Duitsland was. Het was een klein breed ventje en het was een felle.

Was die Franz Mark van de KPD?

Ja, van de duitse jeugd. Hij had het toen ook al heel moeilijk daar in Duitsland. Het was een ontzettende leuke knul, een blozende kop, ja een leuke vrijer. En vertellen over Duitsland, wat daar gebeurde, en dan schreef mijn broer dat allemaal goed op. Maar hij was ineens plotseling verdwenen, nooit meer wat van gehoord. Dus of hij op-

Hans van Gemert, de man van Meereke, en de duitse kommunist Franz Mark.

gepikt is? Er was helemaal geen contact meer met hem te krijgen. Hij kwam met allerlei dingen. Wij wisten daar alles van, over fascistten. Wat daar gebeurd was. Toen hoorde je niet zoveel over de pers hoor. Nou weet je alles van radio en tv. maar dat was toen niet zo. Heel weinig mensen hadden maar radio. Hij sprak dan ook voor onze groep. Dikwijls hadden we een groepje van tien of twintig mensen. De kommunistiese jeugd is nooit zo groot geweest.

INDONESIË

Indonesië was het belangrijkste wingewest van het nederlandse kapitaal. Tot op het merg werden de inlanders uitgezogen. Het verzet tegen de stromannen van de nederlandse regering en de plantagebezitters kon dan ook niet uitblijven. In de organisatie van dat verzet werden ze geholpen door nederlandse revolutionairen. Vooral Henk Sneevliet is erg actief geweest in Indonesië. Hij was de mede-oprichter van de Indische Sociaal-Democratische Vereniging. Later kreeg hij als funktionaris van de Komintern te maken met de revolutionaire beweging in Indonesië. In 1920 werd de Vereniging omgezet in Partai Kommunis Indonesia, de PKI. In 1926 organiseerde deze partij een opstand tegen het nederlands gezag. Die opstand werd bloedig onderdrukt, 1308 verzetstrijders werden naar de concentratiekampen aan de Boven Digoel gebracht. Velen daarvan stierven aan malaria. In Nederland verklaarden de linkse organisaties zich onmiddellijk solidair met de gedeporteerde revolutionairen. De CPH plaatste indonesiese kommunisten op de kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezingen. Roestam Effendi, één van die gevangenen, is op die manier in de Tweede Kamer beland.

Kees

Omdat Nederland een koloniaal land was heeft de CPH kontakten onderhouden met de koloniën. We hadden kontakten met indonesiese zeelieden en daar hebben we gebruik van gemaakt. Vanuit de partij was via de Zeemansclub een organisatie opgebouwd om de strijd van de indonesiese arbeiders te ondersteunen. Want wij begrepen toen bliksemsgoed, en dat werd politiek ook duidelijk gemaakt, dat als het mogelijk was om in Indonesië een sterk verzet op te bouwen, dat dat voor de nederlandse arbeidersklasse

Werkelozendemonstratie 1932.

ontzettend belangrijk zou zijn. Indruk maken, afmatten en strijd voeren tegen de nederlandse kapitalisten, was nauw verbonden met het koloniale bezit van de heersende klasse. Daarom werd er in de partij grote aandacht aan besteed. In Rotterdam konden we veel doen omdat we hier de Rotterdamsche Lloyd hadden. Dat was een scheepvaartmaatschappij waarvan tweemaal per week schepen vertrokken naar Indië. Dat waren vrachtschepen zowel als passagiersschepen. Op al die schepen werkten een groot aantal indonesiese arbeiders. Onder die arbeiders waren er die revolutionair waren en die in verzet wilden komen. Maar aanvankelijk was hun organisatie niet zo sterk. Door middel van die Rotterdamsche Lloyd mensen hebben we mee kunnen helpen aan de opbouw van de kommunistiese partij in Indonesië.

Hoe deden jullie dat dan?

We gingen naar die mensen toe als we ze op straat of bij het bedrijf tegenkwamen. Dan probeerden we een gesprek aan te knopen en als we dan merkten dat het mensen waren met een beetje verzetswil, dan probeerden we zo'n kontakt uit te bouwen en ze eens mee te nemen naar een vergadering. Dus dan kreeg je een betere indruk van ze. En we probeerden informatie te krijgen over wat er in Indonesië gebeurde en wat met hen zelf gebeurde. Over hun eigen bedrijfsstrijd en hun verzet tegen de Rotterdamsche Lloyd. Die mensen werden knap uitgebuit, ze werkten voor een prikkie. Ze werden op de meest schandalige wijze behandeld, want ze kregen minder betaald dan de nederlandse mensen aan boord. Dus de kiem van het verzet lag al in hun sociale positie hiër. En daarop inspelende kon je met je politieke en marxistische ideeën verder gaan. En dat gebeurde dan ook. We gaven ook een bedrijfskrantje uit voor de mensen van de Rotterdamsche Lloyd. Op den duur had je dan betrouwbare mensen gevonden die materiaal mee konden nemen naar Indonesië. Zo werd dat getransporteerd. Dat heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van de kommunistiese partij in Indonesië. Ze herkenden in de nederlandse op die manier niet alleen mensen die kolonialisten waren, maar ook mensen die hun bevrijdingsstrijd mee wilden voeren. Het verzet van die indiese mensen heeft zich gemanifesteerd tijdens de mouterij op de Zeven Provinciën. Daaraan hebben niet alleen blanke soldaten deelgenomen, maar ook indiese mensen hebben aan dat verzet deelgenomen. Je kan zeggen dat ons werk hier in Rotterdam heeft bijgedragen om het verzet mogelijk te maken in Indonesië.

Het werk moest illegaal gebeuren want de Rotterdamsche Lloyd was een zeer reaktionair bedrijf. In Amsterdam werd datzelfde werk gedaan. Dat gebeurde door de amsterdamse par-

tijgenoten bij de Koninklijke Parketvaart Maatschappij. Die werkten op dezelfde lijn en dat werd ook gecoördineerd vanuit het partijbestuur. We hebben zelfs Roestam Effendi hier gehad en die heeft in het parlement plaatsgenomen. Mohammed Hatta is een heel belangrijke internationale figuur geworden en heeft in Nederland lezingen gehouden. Die lezingen waren juist voor die arbeiders en partijgenoten die met dat indonesiese werk bezig waren. Achteraf kan je het resultaat van je werk zien. Op zo'n moment verspreid je een manifest of voer je een gesprek. Dat was dikwijls een gesprek van man tot man. Ik zeg niet dat dat het alleen bewerkt heeft, maar alles bij elkaar heeft het de bevrijdingsstrijd in Indonesië ondersteund, ondanks dat de partij hier organisatories vrij zwak was. Met Suriname hadden we vrijwel geen contact omdat de surinamers nooit hierheen kwamen. Anton de Kom is wel een bekende geweest. Maar er waren weinig verbindingen met Suriname. De indonesiërs hadden het misschien wat makkelijker dan de surinamers. Die hadden hun eigen ontwikkeling en dat was niet direkt een slavenvolk. Het nationalisme van de indonesiërs was veel sterker dan dat van de surinamers, want die waren als slaven naar Suriname gevoerd en het was in wezen dus niet hun vaderland. Indonesië

DE KROONHAAK

N° 6

UITGAVE R.V.O. HAVEN.
REDACTIE-ADRES: Hillelaan 5.

WERPT UW BYDRAGS VOOR D ZIE KRANT

IN DE BUS BY DE UITGANG !!!

PRYS 1 CENT

STEUNT DE UITGAVE VAN UW BLAD

ZOOVEEL IN UW VERMOGEN LICHT !!!!

XX

PROTESTSTAKING VAN INDONESISCHE ZEBELDEN BY ROTT.LOYD.

POLITIE DEPORTEERT ENIGE KAMERADEN !!!!

PROTESTEERT EN NIST VRYLATING VAN DEZE KAMERADEN !!!!!

In één van onze vorige nummers hebben wy reeds op de wan toestanden gewaarschuwd, die by de Indonesische zebelden heerschen aan de Rott.Loyd. Op Vrydag 15 Febr. is d'it tot een uitbarsting gekomen. Ongeveer 160 van deze kameraden gingen naar het kantoor der zebelden om eisten teogang voor een delegatie. Ongeveer 1 1/2 uur hebben zy gewoogind om te werken en gedemonstreerd voor het kantoor. In plaats van intrekking der verslochteringen, ontbied de directie de politie, die door middel van een provocatie van een der portiers, die een zeman een klap gaf, de mogelijkheid kreeg om in te grypen en een elftal Indonesische kameraden te arrestoeren.

Hiervan werden 9 aan boord van het s.s. Siantar gebracht en direkt naar Indonesië gedeporteerd. Twee anderen zyn door de politie medegedeporteerd, maar onder het protest der arbeiders na eenig' dagen vrygelaten.

Maar dit is niet voldoende, de Hollandse havenarbeiders en zebelden zullen de stryd der Indonesische zebelden daedwerkelyk moeten ondersteunen.

WEN NIET ALLEEN LATEN STAAN, MAAR WANNEER ZY ACTIE VOEREN HEN DIRECT DOOR SOLIDARITEITSSTAKINGEN ONDERSTUNEN !!!

Daarnaast moeten de georganiseerde kameraden, vooral die der C.B.T. deze stryd in hun organisatie aan de orde stellen en verlongen, dat deze kameraden met alle middelen worden ondersteunt.

Daarnaast op het huidige moment protesten en delegaties zenden naar de Rott.Loyd, waarin men protesteert tegen de maatregelen der directie en zist:

INTREKKING DER VERSLOCHTERINGEN !!!!

ONGEDAANMAKING DER DEPORTATIE !!!!!

GEEN RANCUNE MATROEGELN TEGEN DE KAMERADEN, DIE DEEL NEMEN AAN DE ACTIE

XX

bindingen hadden.

Er was ook een groep van mensen die regelmatig de schepen opgingen in de Rotterdamse haven. Als er een schip de haven binnenkwam, dan gingen ze er naartoe en dan namen ze lektuur mee. Aan boord was altijd een bibliotheekje voor die zeelieden want ze zaten soms maanden op zee. Ze waren heel erg geïsoleerd en onderweg lazen ze veel, want ze hadden verder niet zoveel contact met anderen. Wij maakten daar gebruik van en we zorgden dat ze een bibliotheekje aan boord hadden wat een beetje links ingesteld was.

DE ZEESLAAF

Orgaan van de R.V.O. der Zeelieden

Prijs 1 cent.

GEZAGVOERDERS EN OPTICIJNEN ALS ONDERKRUIPERS.

Kameraden, als ik zeg nu en dan eens wat hoor dan sta ik daar voor 'tuff' over ~~verschrikkelijke~~ ralen heb ik al vernomen, dat het bij de vruchtbaar Maatschappij niet in orde is. Wat dit is laat ik hieronder volgen.

Het is mij bekend geworden, dat er aan lovenswaardige maatschappij Kapiteins, stuurlied en machinisten bijwerken voor wachtman. Dat zijn deze kerels om de beurt. Van het stoomschip "TIPA" is dat Kapitein Leenders en Stuurman De Graaf. Kameraden, laat ons aartegen protesteeren, want als er nog eens wat verdierd kan worden voor ons, dan is dat nu verkeken. Daar heeft deze geraffineerde maatschappij voor verzorgd. En nog, wiezer vind ik het van deze gestrepte en gesterde onderkruipers want een andere naam kunnen we ze niet geven, want dat zijn broodrotvers. Onthoudt hun namen goed, bespreekt dit onder ja maats, b.v. in de Maasstraat. Protesteert daar massaal tegen op het kantoor Westerkade en wordt lid van de R.V.O.

Een ongesteunde Zeeman.

We brachten die brochures en boeken aan boord onder het mom van het aanvullen van de bibliotheek. Als je aan boord was kon je ook met die mensen contact maken. Er waren natuurlijk wel kapiteins die het niet toelieten dat je aan boord kwam, maar dat was natuurlijk wel een reden voor de bemanning op dat schip om nieuwsgierig te worden waarom wij niet aan boord mochten. En die kwamen dan naar die Zeemansclub toe. Die Zeemansclub was onder de zeelieden heel erg bekend. Ze konden daar goedkoop eten en informatie krijgen over waar ze in de stad inkopen konden doen e.d. Er was ook een brievenkast. Dat was bv. voor als ze elkaar wilden schrijven. Dan richtten ze hun brieven aan de Zeemansclub. Dan kon die ander, waar die brief aan gericht was, na een paar maanden als hij in Rotterdam kwam, daar die brief ophalen. Die Zeemansclub was door de partij opgezet. Dat was niet alleen in Rotterdam, maar ze waren in alle belangrijke havenplaatsen. Er zijn toendertijd veel zeeliedenstakingen geweest. Het leven aan boord van die schepen was heel erg slecht. Mensen werden heel erg slecht behandeld. Stokers en tremmers dat waren verschrikkelijke baantjes. Onderbetaald en de huisvesting van die zeelieden was erbarmelijk. Dus de basis voor het verzet was aanwezig. Je hoefde geen argumenten aan te dragen, het was alleen een kwestie van organisatie. Als havenarbeiders stakten dan hadden ze ondersteuning van die zeelieden nodig en andersom. Als er op één of twee schepen gestaakt werd door de bemanning, dan waren die havenarbeiders solidair met die zeelieden. Dan zeiden ze: "Zolang die zeelieden staken, lossen we dat schip niet". Zo ontstond er dus een band tussen die haven en die zeelieden. Het was heel moeilijk om zeelieden te organiseren omdat ze soms wel een half jaar van huis waren. Wat ook veel gebeurde was dat ze onderweg een andere boot namen.

UIT DE PARTIJ...

De CPH kende een bijzonder groot ledenverloop. De leden kwamen en gingen. Eén van de redenen daarvoor was, dat de partij van haar leden eiste dat ze dag en nacht beschikbaar waren. Veel leden konden dit niet opbrengen en kwamen in persoonlijke moeilijkheden. Daarnaast kwam nog eens dat de CPH, kwa organisatie, verdraaid veel weg had van het leger. Deze militaristische opvatting over de partij kwam voort uit het idee dat klassenstrijd klassenoorlog is. De partij werkte dan ook in cellen en gedeeltelijk

ondergronds. Er waren nogal wat leden die aan deze discipline niet gewend waren en afhaakten. Wat verder door de gehele geschiedenis van de CPH een rol speelde, was de hand van Moskou achter elke verandering in de politieke lijn. Om de zoveel tijd veranderde de koers en de daarbij behorende slagzin. Veel leden, vooral arbeiders, vonden de partij in de loop van de jaren dertig verburgerlijken. Er was een begin van een partijelite ontstaan, de vrijheid van discussie was al langer verdwenen en de partij was met de omschakeling van cellen naar afdelingen niet langer "verankerd in de bedrijven", zoals dat heette.

Arie

Kunt u vertellen waarom u uit de partij bent gegaan?

Er waren een hoop dingen waar ik het niet mee eens was. Toen vlakke dat al af in de bedrijven. Ik vertrouwde er een hoop niet van hè. Want je had de Van Burink's en de Frenay's, die waren ook weggelopen en die zaten aan de andere kant. Speldje op (NSB). Toen dacht ik: "Godverdomme nog an toe, dan zou je in feite weer een apparaat moeten opbouwen om tegenwicht te vormen tegen verraaiers in de beweging". Nou begin er maar aan. We hadden al zat te doen in het bedrijf.

Door de partij werd gezegd: "Als je lid wordt van de Communistiese Partij, dan staat de partij voorop! En je huishouden dat komt twee, anders moet je geen communist worden." Het kan ook zijn dat dat een rol voor mij gespeeld heeft. Dat ik dacht dat ik dat toch niet kon waarmaken. Als er in die tijd aan mij gevraagd werd of ik voor honderd procent kommunist was, dan had ik gezegd: "Daar mankeert nog wel het één en ander aan". Ik probeerde wel het nodige te doen voor de arbeiders. Maar zoals je van die anderen wel eens leest, wat die allemaal mee hebben gemaakt en wat ze hebben gedaan, daar ben jij dan maar een kleine jongen bij joh. Die vijftien, twintig jaar in de bajes gezeten hebben en te pletter werden geslagen, die komen eruit en die gaan weer even vrolijk verder.

Toen u uit de CPH ging, heeft u er toen over gedacht om u aan te sluiten bij een andere organisatie?

Nee, dat niet.

Kees

Waarom ben je uit de partij gestapt?

Ik ben niet uit de partij gegaan, ik ben uit de partij geroyeerd. Ik was het in de eerste plaats niet eens met de processen die in de Sovjet-Unie gevoerd werden. Ik ben het in feite nooit eens geweest met de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie. Die heb ik altijd aangevochten. Ik zag wel dat handelsrelaties voor de Sovjet-Unie met het buitenland noodzakelijk waren. Maar de wijze waarop en met wie, daar had ik kritiek op. Met een land als Chili nù zou ik geen handel drijven. Dat heb ik toen ook al gezegd. Buitenlandse politiek goed, handelsakkoorden goed, maar dan wel met een aantal beperkingen. Daar werd door het partijbestuur tegenover gesteld: dat is een zaak van de Sovjet-Unie, daar hebben wij geen overzicht over en geen zeggingskracht in. Dus die zaak moeten we maar buiten de discussie laten. Kijk, als je aan de ene kant de Sovjet-Unie verheerlijkt en tot doel stelt aan de arbeiders, dan zal je zeker op diezelfde Sovjet-Unie kritiek mogen hebben. Dat werd niet geaksepteed.

Daarbij kwamen nog een aantal dingen die ik binnen de top van die partij tegenkwam. Een aantal personen waarvan ik de handelingen en uitspraken nogal tamelijk krities bekeken heb. Er waren bv. Provinciale Statenverkiezingen. Daar was Jaap Brandenburg kandidaat voor gesteld. Er was een geweldige grote campagne gevoerd en ondanks die campagne werd Jaap Brandenburg niet gekozen. De partij had niet voldoende stemmen gehaald en toen zei hij: "Godverdomme, daar gaat m'n job". En daar stond ik bij. Hij zei niet: nou heeft de partij verloren en nou hebben we dus een politieke nederlaag geleden, maar hij zag dat als een individuele zaak en ik heb hem daarop aangevallen. Dat zat hem natuurlijk niet glad. Die zaak is later in de partijdiskussie naar voren gekomen en dat heeft hij tegen mij uitgespeeld. Als je zo'n instelling binnen de partij krijgt, dan gaat je werk natuurlijk ook niet meer met zoveel enthousiasme. En ik verwaarloosde natuurlijk ook een aantal dingen. Dat was voor hun de gelegenheid om mij op die wijze te royeren. Daarmee sloten ze de kritiek tegelijkertijd af.

Kijk die Jaap Brandenburg was erg actief en deed goeie dingen binnen de arbeidersbeweging. Hij werd op een gegeven moment op een bepaalde functie ingezet en kon zich toen onttrekken aan de narigheid van het werkeloos zijn en aan de uitkering als zodanig. Die man stelde zich een illusie, wel een verkeerde illusie, want de vooraanstaanden, de leiding, zal zich in dienst moeten stellen. Maar hij draaide dat om. Hij dacht de partij staat nu in dienst van mij, om mij uit de narigheid te helpen. Dat was begrijpelijk, maar politiek gezien is het natuurlijk hardstikke fout. Er waren

natuurlijk nog veel meer van die figuren. Er zullen zich altijd strebers en figuren met veel ambitie binnen zo'n beweging aandienen.

Was er verzet onder de leden?

Je kreeg natuurlijk sympathieën en antipatieën. De één schoof wat meer de ander naar voren. Er was ook een ontzettend grote partijdiscipline. Die dingen bracht je niet naar buiten. Dat was een interne discussie. Zo'n discussie over bepaalde figuren of bepaalde afwijkingen werd gevoerd binnen een bepaalde kring. En dat is het ook een noodzakelijkheid. Je hangt de vuile was niet aan de grote lijn. Dat was een goeie maatregel, maar er zaten nare kanten aan.

Kon de discussie niet makkelijk afgedaan worden door de partijleiding?

Nee, zo was het niet. Er werd wel veel en zwaar over gediskussieerd. Maar het moest politiek gesteld worden. Wat veel gebeurde was dat het een persoonlijke vete werd. Dan werd de politiek afgeschoven. Het was voor een bepaald figuur dan ook heel makkelijk om iemand die kritiek leverde, andere dingen in zijn schoenen te schuiven. Hem in een bepaald daglicht te stellen, bv. een tekortkoming in zijn werk. Maar dan hebben ze eerst een sfeer geschapen dat dat werk voor je onmogelijk wordt. Dat werd veel gedaan.

Is dat bij jou ook gebeurd?

Ik heb het dikwijls zo aangevoeld. Je kan zulke dingen niet bewijzen. Die sfeer die proef je, die kan je niet aantonen. Zo'n politieke stellingname gaat dikwijls gepaard met een hoop privé-moeilijkheden. Jarenlange armoede, jarenlange problemen in je persoonlijke leven. Die hebben hun uitwerking op je denkwijze ten aanzien van de maatschappij, ten aanzien van de partij en ten aanzien van de politieke lijn. Daar ontkom je niet aan. Ik heb toendertijd inderdaad een aantal dingen verwaarloosd, bv. de agitatie en het werk aan de stempellokalen. Als je voor honderd procent achter een partij of beweging staat doe je het werk beter dan wanneer je een aantal kritiekpunten hebt en niet meer zo enthousiast bent. Als je dus jarenlang enthousiast hebt meegelopen en je laat dan dertig, veertig procent vallen, dan is de kritiek ook nog gerechtvaardigd dat je dat werk niet doet. Ik was ook niet verbitterd. De instelling van de partij was toen ik eruit was: die man isoleren. Dus het contact met de partijgenoten was grotendeels verbroken. Dat heeft ook weer zo z'n gevolgen gehad voor mij. Maar ook daar was doorheen te komen.

De partij heeft ontzettend veel mensen verbruikt door deze dingen. Mensen als poli-

----- EEN TONEELAVOND!!

We mogen ook wel eens een avond plezier hebben. Het bestaan van de werkelooze en zyn gozin is zoo grauw en elendig, en het laatste restje levens geluk is hem door de bourgeoisie ontstolen! Het W.A.C. heeft voor de werki op 5 Januari a.s. een pracht van een feestavond georganiseerd. De toneelclub treedt daar op met een aantal stukken, er is muziek en declamatie, na afloop kun je je styve leden weer loning maken in een dansje. Maar, als arbeiders onder elkaar zyn, wordt ook de propaganda en stryd niet vergeten. Kam. v. d. Vegt zal spreken over onze belangen.

!t belooft schitterend te worden. Dus allen 5 Januari naar het Gebouw EDISON, SHELLEMANSSTRAAT 33 om 8 uur. De entree is vry. Introductiekaarten verkrygbaar by de bestuurders van het WAC.

Er wordt op dezen avond een schitterende tombola gehouden. Wie heeft er daar nog prysjes voor?

Alles is welkom! Vanaf een olifant tot een veiligheidspeeld!! Loop even aan by Kam. v. Beek, Ooievaerstraat 1 of by Kam. v. d. Vegt, Mauritsstr. 41 I en goef het daar af, wat je missen kunt.

LEVE DE TONEELAVOND VAN HET WAC!!

Aankondiging uit "De Nijptang", agitatiekrant van het WAC.

tiespion aanmerken, mensen als onbetrouwbaar aanmerken. Mensen, als ze kritiek hadden op bepaalde figuren of op de politieke lijn, isoleren door bepaalde dingen op te blazen. Dat was een koud kunstje. Er zijn massa's mensen naar de partij toegestroomd en opgenomen en doordat ze geïsoleerd werden weer van de partij afgestoten. Er was een ontzettend groot verloop.

Er werd te weinig aan politieke scholing gedaan en op een gegeven moment kreeg je de Marxistiese Arbeiders School. En toen kwam er begrip binnen de partij van: dat moeten we doen. Ik heb getracht binnen die MAS een stuk arbeid te vinden, ondanks dat ik al uit de partij was. Dat werd wel moeilijk, want het gevaar bleef: is hij wel betrouwbaar? Een aantal figuren zagen gevaar in de MAS. Die zeiden: moet dat nu wel? Is het

niet veel belangrijker om een demonstratie te organiseren of een krant te verkopen of om partijgenoten te gaan maken in plaats van dat je tijd besteedt aan het lezen van boeken en kursussen? Natuurlijk waren er wel een aantal partijgenoten die zich uit de dagelijkse actieve strijd terugtrokken om binnen het MAS te gaan wijden.

Men had geen aandacht voor de capaciteiten van bepaalde mensen. Men verwachtte van iedereen een agitator, iedereen moest kranten verkopen. Men selekteerde niet van: die man is geschikt voor agitatiewerk en die man is geschikt voor theoreties werk of voor politiek-economies werk. En dat is een gebrek geweest in de partij.

Er werden mensen zwart gemaakt in de partij, hoe ging dat?

Er was binnen de CPH een konkurrentiestrijd om bepaalde posities. Dat mag nog als het maar goed geleid wordt. Als er maar een figuur boven staat die het in de gaten houdt. Je mag van mij rustig mensen tegen elkaar uitspelen, dat is helemaal niet slecht. Als er twee mensen zijn die naar dezelfde positie streven, laat ze dan maar hun capaciteiten tonen wie er de beste voor is. Maar daar zit ook een andere kant aan. Dat ze elkaar gaan bestrijden met valse middelen. Dat gebeurde. Dat ging dan dikwijls op de toer van verdachtmaken. Ik heb dat zelf niet meegemaakt omdat ik zoveel goeie kontakten had binnen de partij die ik al jarenlang kende. Vanuit mijn jeugd had ik al relaties met de arbeidersbeweging, dus het was moeilijk om mij zwart te maken. Maar iemand die zomaar de partij binnenkomt, zonder enige historie, daar was het eenvoudiger mee. Ik was al vanaf mijn veertiende jaar actief en toen ik geroyeerd werd was ik zo 26, 27 jaar. Ik heb altijd een idealistische instelling gehad. Ik heb zelf nooit een functie willen hebben. Ik heb het gewone werk zoals kranten verkopen, abonnees winnen, leden winnen, kalken, plakken nooit in de steek gelaten. Er waren veel partijgenoten die, als ze eenmaal een functie hadden, het celwerk en het eenvoudige werk in de steek lieten. Ik stond op het standpunt van: kontakt hebben met de massa, met je partijleden, met je buurt. Dat was één van de voorwaarden om als kommunist te kunnen werken. Het was dus moeilijk om mij te vervolgen.

PARTIJBEVEILIGING

Binnen de CPH bestond een apart apparaat dat zich bezig hield met de partijbeveiliging. Dit apparaat werd geleid door de amsterdamer Daan Goulooze. Goulooze stond via zendapparatuur in rechtstreekse verbinding met de Komintern. Het apparaat beveiligde de partij tegen indringers van buitenaf zoals fascistten, politpiespionnen en provokateurs. Ieder nieuw lid werd van te voren gescreend. Celvergaderingen werden regelmatig "overvallen" door instruktors die kontroleerden of er geen adressen rondslingerden. Ook de beveiliging van belangrijke kongresgangers (bv. Dimitrov) werd aan de mensen van Goulooze toevertrouwd. In de jaren dertig heeft het apparaat van Goulooze zich voornamelijk bezig gehouden met de opvang van gevluchte duitse kommunistten. Ook duitse vluchtelingen moesten gekontroleerd worden op hun betrouwbaarheid. Goulooze had kontakt met de illegale KPD-leiding in Amsterdam en zorgde voor transport van mensen en materiaal naar Duitsland voor het verzetswerk. Ook waren de mensen van Goulooze betrokken bij de sabotage aan munitieschepen voor Franco vlak voor de oorlog. De CPH was de enigste partij die een aparte organisatie had die zich bezig hield met het afschermen van de partij tegen infiltratie. Het apparaat werkte in het geheim en was allang en breed voor de oorlog actief.

Kees

De partijbeveiliging stond onder Daan Goulooze. Als je lid wilde worden van de kommunistiese partij moest je een lijst invullen. Op dat formulier stond: wie ken je in de partij? Wie zijn de mensen waarmee je kontakt hebt in de partij? Je moest altijd twee mensen hebben die je kende en die twee mensen waren verantwoordelijk voor de betrouwbaarheid van die kerel die zich meldde. Dan werd er gevraagd: ben je lid van een sportvereniging? Ben je weleens lid geweest van een andere politieke partij? Wat voor functie had je in die sportvereniging of die toneelvereniging? Dat deden we daarom, had die man bestuurskwaliteiten? Had hij organisatoriese kwaliteiten? En je kon dan ook informeren bij die groep waar die man uitkwam wat het voor iemand was. Dan kon je naar zijn betrouwbaarheid informeren. Nou, heel belangrijk was natuurlijk waar hij werkte en waar zijn familie werkte en wat zijn familie deed. Dat moest hij invullen. Welke functies zijn familieleden hadden. Als je dan zo'n man toeliet tot de partij, dan kon je hem een opdracht geven. Als hij dan familie had werken in een belangrijk bedrijf, dan kon je zeggen: "Jij gaat informatie inwinnen over dat en dat bedrijf door middel van je familie". Dus dat cellenwerk, dat illegale werk werkt op die manier. Het was juist de kommunistiese partij die als enige partij direkt na de bezetting door Duitsland een illegale krant kon uitgeven en direkt illegaal kon funktione-

ren. Het waren de kommunisten die in de kampen de zaak illegaal organiseerden. Het verzet in de duitse konsentratiekampen konden ze aan de hand van de ervaringen die ze in de tijd hadden opgedaan organiseren. Dat is belangrijk.

Hoe kwam je eigenlijk bij die beveiliging?

Omdat ik daar feeling voor had. Ik had er een neus voor en ik vond het ook belangrijk wie we binnen de partij kregen. Ook omdat ik enige scholing had. Ik heb een literaire achtergrond en ik heb tamelijk veel gelezen.

Hoe werkte de partijbeveiliging bijvoorbeeld tegen politie-infiltranten?

Doordat je al die cellen had wist je veel van elkaar. Dus als eens iemand uit de band sprong en als die kontakt zocht met bepaalde partijgenoten en veel vragen stelde over partijwerk, dan trad er een wantrouwen op. Dikwijls heel erg, erg vals. Ik was ermee bezig omdat ik in het apparaat zat. Je stond dikwijls verstoeld hoe dat toch nog georganiseerd was. Ik wil je één voorbeeld geven. Het is een verschijnsel geweest dat een aantal CPH-partijbestuurders overgelopen zijn naar de fascistten. Ik heb zelf een zaak aanhangig gemaakt van een partijbestuurder. Heel dikwijls speelt het toeval. Ik ging naar het stempellokaal en ik ging altijd met hem. Het was partijbestuurder Arie Fey. Arie Fey uit de Beverstraat. Hij heeft toen die sabotagegroep van Jan van Schaik verraden. Jan van Schaik was de man van de aanslag op dat duitse munitieschip in de Rotterdamse haven tijdens de Spaanse Burgeroorlog. Arie Fey heeft daar 20 jaar voor gekregen na de oorlog. Met die Arie Fey ging ik altijd naar het stempellokaal. Maar een paar dagen was hij er niet. Hij was laat. Nou loop ik door de Groningerstraat en daar was een winkelier, die was ook lid van de partij. "Kees hoor'es, jij ziet dadelijk Arie Fey. Ik heb een brief voor hem." Ik zeg: "Hé, hoe kan dat nou? Een brief?" "Ja", hij zegt: "Op mijn adres, dat gebeurt wel meer. Die brief komt uit Zweden. Die is aan mij gericht, maar hij is voor Arie Fey." Dat was toch wel vreemd hè, dat je een brief op een dek-adres laat komen. Nou moet ik je ook nog even zeggen: wij leerden al direct, als je lid werd van een cel moest je een dek-adres hebben. In mijn huis waren nooit belangrijke papieren en geen namenlijsten. Ik had een hele goeie kennis, een onderwijzer, en daar bracht ik mijn materiaal. Dat was materiaal waar de politie wat aan had. Dat gold voor ieder lid. Thuis had je geen spullen en je mocht nooit met iets op zak lopen. Dus die brief. Ik dacht: "Wat moet ik nou doen? Ik maak hem open." Ik zag Arie Fey niet en ik stoomde hem open. Het was in code en ik vond dat heel erg vreemd. Ik ging naar de man toe die boven mij stond, dat was een partijbestuurder die leiding gaf, en ik zei: "Moet je nou eens kijken". Hij zei: "Nou geef maar eens hier, laat maar eens kijken". Hij had weer kontakt met Daan Goulooze.

Die Arie Fey had ook kontakten met Joop Schaap. Dat was iemand van de Zeemansclub. Schaap had dus internationale kontakten met Moskou ook vanuit de Zeemans Internationale. Die verzorgde illegaal werk onder zeelieden en ook voor de Internationale. Bv. naar landen toe in Zuid-Amerika. Dat kon hij mooi en makkelijk doen doordat hij kontakten had met zeelui die op Zuid-Amerika vaarden. Fey had zich daar, zonder dat wij dat wisten, ingewerkt. Bewust. Hij had dat gedaan vanuit zijn rol als spion, als verrader. Hij was partijbestuurder maar...

Dat was helemaal geen nieuw verschijnsel want in de top van de russiese partij in 1917 waren er ook al een paar. Lenin stond op het standpunt: als je niet direkt bewijzen kan dat het politespionnen zijn, dan overlaat je ze met werk. Met zoveel goed werk dat ze zich kapot werken. En dan konden ze toch als politespionnen goeie dingen doen. Maar houdt er wel rekening mee wát ze doen. We keken tegen mensen die spionnenwerk verrichtten natuurlijk wel smerig aan. Het is heel moeilijk te bewijzen dikwijls. Je kan niet zomaar zeggen: "Jij bent een spion!" Wat dikwijls wel gebeurde was dat mensen die verdacht waren later bleken helemaal niet zo te zijn. Maar met dat geval Fey heb ik dus te doen gehad. Ik heb dat aanhangig gemaakt. Maar dan was het ook zo, als het eenmaal in handen was van een hogere instantie binnen de partij, nou ja, dan bemoeide je je eigen er niet meer mee. Dan ging je je eigen werk doen en dan zochten hun dat wel uit. Op het laatst is hij toch voor de bijl gegaan. Hij heeft zijn straf toch gekregen. Maar dat was na de oorlog. Maar dat van die brief, dat was al heel vroeg. Hij heeft zijn rol kunnen blijven spelen tot na 1936. Toen ik eruit ging is hij nog partijgenoot gebleven. Hij is bij de partij gebleven tot '40. Toen is hij opgepakt samen met Proost Jansen.

Wij hadden ook systemen om bepaalde mensen die we verdachten om die eruit te halen. Ik zal je een voorbeeld geven: we hadden een paar mensen, een paar zelfs, waarvan wij dachten dat zit niet jofel. Toen was er een kwestie met Japan aan de hand. Nou kregen een aantal partijgenoten en die bewuste partijgenoten een mededeling. "Zeg luister eens, morgenmiddag om 2 uur wordt er een aanval gedaan op het japanse konsulaat." Dat